

SEANCES DU LUNDI 25 JUILLET 1988
VERGADERINGEN VAN MAANDAG 25 JULI 1988ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DE L'APRES-MIDI
NAMIDDAGVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 1082.

PROJET DE LOI (Discussion):

Projet de loi portant modification, pour certaines communes, de la loi communale, de la loi électorale communale, de la loi organique des centres publics d'aide sociale, de la loi provinciale, du Code électoral, de la loi organique des élections provinciales et de la loi organisant l'élection simultanée pour les Chambres législatives et les conseils provinciaux.

Question préjudicielle. — *Orateurs*: Mmes Delruelle-Ghobert, Herman-Michielsens, Aelvoet, M. S. Moureaux, M. Dehaene, Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Réformes institutionnelles, Mme Staels-Dompas, MM. Monfils, Dierickx, Pedé, Arts, rapporteur, Baert, Cooreman, p. 1082.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Collignon, rapporteur, Arts, rapporteur, Mme Delruelle-Ghobert, M. Pedé, p. 1087.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 1097.

M. Erdman. — Proposition de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la procédure en matière d'enquêtes.

Ann. parl. Sénat — Session extraordinaire 1988
Parlem. Hand. Senaat — Buitengewone zitting 1988

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 1082.

ONTWERP VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet houdende wijziging, voor bepaalde gemeenten, van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen.

Prejudiciële vraag. — *Sprekers*: de dames Delruelle-Ghobert, Herman-Michielsens, Aelvoet, de heer S. Moureaux, de heer Dehaene, Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen, mevrouw Staels-Dompas, de heren Monfils, Dierickx, Pedé, Arts, rapporteur, Baert, Cooreman, blz. 1082.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heren Collignon, rapporteur, Arts, rapporteur, mevrouw Delruelle-Ghobert, de heer Pedé, blz. 1087.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 1097.

De heer Erdman. — Voorstel van wet houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de rechtspleging inzake getuigenverhoor.

M. Blanpain :

- a) Proposition de loi modifiant la loi du 19 juillet 1976 instituant un congé pour l'exercice d'un mandat politique et la loi du 18 septembre 1986 instituant le congé politique pour les membres du personnel des services publics;
- b) Proposition de loi instituant le congé politique pour les membres du personnel des services publics.

De heer Blanpain :

- a) Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 19 juli 1976 tot instelling van een verlof voor de uitoefening van een politiek mandaat en van de wet van 18 september 1986 tot instelling van een politiek verlof voor de personeelsleden van de overheidsdiensten;
- b) Voorstel van wet tot instelling van het politiek verlof voor de personeelsleden van de overheidsdiensten.

PRESIDENCE DE M. KELCHTERMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER KELCHTERMANS, VOORZITTER

Mme Panneels-Van Baelen et M. Bock, secrétaires, prennent place au bureau.

Mevrouw Panneels-Van Baelen en de heer Bock, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 15 h 5 m.

De vergadering wordt geopend te 15 h 5 m.

CONGES — VERLOF

M. Péciaux, en mission à l'étranger, demande un congé.

Verlof vraagt: de heer Péciaux, met opdracht in het buitenland.

— Ce congé est accordé.

Dit verlof wordt toegestaan.

MM. Knuts et Vandersmissen, pour raison de santé, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Knuts en Vandersmissen, om gezondheidsredenen.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

PROJET DE LOI PORTANT MODIFICATION, POUR CERTAINES COMMUNES, DE LA LOI COMMUNALE, DE LA LOI ELECTORALE COMMUNALE, DE LA LOI ORGANIQUE DES CENTRES PUBLICS D'AIDE SOCIALE, DE LA LOI PROVINCIALE, DU CODE ELECTORAL, DE LA LOI ORGANIQUE DES ELECTIONS PROVINCIALES ET DE LA LOI ORGANISANT L'ELECTION SIMULTANEE POUR LES CHAMBRES LEGISLATIVES ET LES CONSEILS PROVINCIAUX

Question préjudicielle

Discussion générale

ONTWERP VAN WET HOUDENDE WIJZIGING, VOOR BEPAALDE GEMEENTEN, VAN DE GEMEENTEWET, DE GEMEENTEKIESWET, DE ORGANIEKE WET BETREFFENDE DE OPENBARE CENTRA VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN, DE PROVINCIEWET, HET KIESWETBOEK, DE WET TOT REGELING VAN DE PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN EN DE WET TOT REGELING VAN DE GELIJKTijdige PARLEMENTS- EN PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN

Prejudiciële vraag

Algemene beraadslaging

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'examen du projet de loi portant modification, pour certaines communes, de la loi communale, de la loi électorale communale, de la loi organique des centres publics d'aide sociale, de la loi provinciale, du Code électoral, de la loi organique des élections provinciales et de la loi organisant l'élection simultanée pour les Chambres législatives et les conseils provinciaux.

Aan de orde is de beraadslaging over het ontwerp van wet houdende wijziging, voor bepaalde gemeenten, van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlementen- en provincieraadsverkiezingen.

La parole est à Mme Delruelle.

Mme Delruelle-Ghobert. — Monsieur le Président, nul ne contestera le caractère important, voire fondamental, du projet de loi qui nous est soumis aujourd'hui. Ce projet constitue, en effet, un élément essentiel de l'accord politique.

Le gouvernement présente le projet dont il est question comme une modification de la loi communale et de la loi électorale relative aux conditions de l'exercice d'un mandat politique. Il estime donc qu'il s'agit d'une loi ordinaire qui peut être modifiée par un vote à la majorité simple.

D'autres, par contre, estiment qu'il s'agit d'une modification de la législation sur l'emploi des langues en matière administrative et qu'il en découle la nécessité d'un vote à majorité spéciale.

Je voudrais vous relire la déclaration faite en commission par le Premier ministre dont, au nom de mon groupe, je déplore l'absence dans un débat aussi important que celui-ci: « Au nom du gouvernement, je demande au Sénat de décider, par un vote préalable en séance publique, que le projet qui vous est présenté aujourd'hui doit être adopté à la majorité simple. »

Dans ces conditions, je demande, au nom du groupe PRL, qu'un vote préalable ait lieu en ce début de séance comme l'a précisé le Premier ministre. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Herman.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, namens mijn fractie kan ik niet anders dan het standpunt bijvallen van de PRL. Gelukkig leven wij niet in een rechtsstaat die formeel-rechtelijk is, maar materieel-rechtelijk. Alle auteurs, niet alleen de Nederlandstalige staatsraden, zijn het erover eens dat regelingen inzake taalgebruik kunnen worden ingeschreven in een wet die niet noodzakelijk als titel draagt: Wet op de regeling van het gebruik der talen in bestuurszaken, wet op de regeling van het gebruik der talen in rechtszaken, gecoördineerde taalwetten en dergelijke. Sommige regelingen in de onderscheiden wetten die wij nu gaan behandelen, zijn trouwens niet in overeenstemming met artikel 3bis van de Grondwet over de taalhomogeniteit en moeten uiteraard worden aangenomen met een bijzondere meerderheid.

Daarom wensen wij dat hierover voorafgaand gestemd wordt. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Aelvoet.

Mevrouw Aelvoet. — Mijnheer de Voorzitter, iedereen met een beetje gezond verstand beseft perfect dat hier een formeel spel wordt opgevoerd inzake de meerderheden, dat echter niets te maken heeft met de grond van de zaak.

Wij twifelen er niet aan dat om het even welke wijziging die in de nieuwe wetten zou worden aangebracht, wel degelijk met een bijzondere meerderheid zal moeten gebeuren. De groenen steunen de vraag dat er eerst gestemd wordt over het soort meerderheid waarmee de huidige wetswijzigingen dienen te worden ingevoerd. Volgens ons bestaat er niet de minste twijfel over, dat dit moet gebeuren met een bijzondere meerderheid.

Wij maken van deze korte uiteenzetting gebruik om op te merken dat het opvallend is dat naar aanleiding van dit ontwerp bijzonder vaak een loopje wordt genomen met de zeer fundamentele democratische rechtsregels. Dit wensen wij aan te klagen. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. Serge Moureaux.

M. S. Moureaux. — Monsieur le Président, la question est posée de la majorité à laquelle le Parlement devrait se prononcer au sujet de ce projet.

S'il était exact que le projet actuel modifie en quoi que ce soit la législation sur l'emploi des langues en matière administrative, en vertu même des dispositions constitutionnelles modificatives que nous avons votées il y a peu et qui ont été publiées, après vote par les deux Chambres et sanction par le Roi, au *Moniteur belge* du 19 juillet, nous serions dans l'obligation de délibérer à la majorité qualifiée. Nous avons, quant à nous, la conviction que le présent projet de loi, comme son intitulé l'indique déjà, ne modifie pas la législation linguistique.

Une analyse poussée du contenu même du projet — nous y avons consacré de longues heures, en commission — confirme bien qu'il ne modifie cette législation ni implicitement ni explicitement.

Ceux qui soutiennent, en commission ou, aujourd'hui, en assemblée plénière, que ce projet modifierait les lois linguistiques en vigueur sont bien en peine d'indiquer une seule disposition de celles-ci qui serait touchée. Aucune des dispositions de ces lois n'est atteinte, ce qui est bien la preuve que le projet ne les modifie pas.

Par conséquent, si le Sénat partage notre conviction, il ne faut pas voter ce projet à la majorité qualifiée. Nous savons que des controverses semblables se sont produites antérieurement quant à la portée d'un projet et donc, quant à la majorité à laquelle il devait être voté.

A partir du moment où une contestation est soulevée, il faut la vider. C'est au Parlement souverain à le faire. Il appartient donc au Sénat de décider aujourd'hui, dans sa sagesse, par un vote explicite, si ce projet modifie en quoi que ce soit les lois linguistiques et si donc il doit être voté à la majorité qualifiée.

J'ajouterai simplement que si ce projet modifiait les lois linguistiques, cela aurait des conséquences — nous le verrons

au fil des débats — sur un certain nombre de dispositions et sur leur interprétation. Il n'est donc pas inutile que nous affirmions de manière solennelle et claire, que le projet ne modifie pas les lois linguistiques. C'est la raison pour laquelle notre groupe souhaite, avec les différents groupes de la majorité, que soit votée une motion qui indique explicitement que le présent projet ne porte pas atteinte aux lois sur l'emploi des langues en matière administrative et que, dès lors, la majorité qualifiée n'est pas nécessaire pour le voter. (Applaudissements.)

De Voorzitter. — Het woord is aan Vice-Eerste minister Dehaene.

De heer Dehaene, Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen. — Mijnheer de Voorzitter, ik bevestig wat de Eerste minister van meet af aan heeft gesteld in de commissie, namelijk dat het de mening is van de regering dat het ontwerp in niets de taalwetgeving wijzigt en dat er, om alle dubbelzinnigheid te vermijden en aangezien het nieuwe artikel 59bis is gepubliceerd, een klare en duidelijke uitspraak zou zijn van de Senaat alvorens tot de behandeling van het ontwerp wordt overgegaan. De motie, die zoëven werd ingediend, komt tegemoet aan deze doelstelling.

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Staels.

Mevrouw Staels-Dompas. — Mijnheer de Voorzitter, indien het wetsontwerp wordt goedgekeurd bij gewone meerderheid, waarvoor de Vice-Eerste minister pleit in tegenstelling tot het advies van de Nederlandstalige staatsraden, betekent dit dan ook dat die wet achteraf opnieuw kan worden gewijzigd bij gewone meerderheid en niet bij tweederde meerderheid, zoals door artikel 59bis bepaald?

De heer Dehaene, Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen. — Dat is de evidentie zelf.

Mevrouw Staels-Dompas. — Dit zal goed worden genoteerd, mijnheer de minister.

M. le Président. — La parole est à M. Monfils.

M. Monfils. — Monsieur le Président, après la demande de Mme Delruelle, il apparaît au moins que tout le monde est d'accord sur la nécessité d'un débat afin de savoir, avant de discuter du fond du problème, si, oui ou non, il faut voter ce projet de loi à la majorité qualifiée.

Nous estimons que ce doit être le cas, car il remet en cause certains éléments de la législation linguistique actuelle.

Chaque fois que les divers partis de l'opposition sont intervenus en commission, les ministres et les intervenants de la majorité se sont contentés de dire que ce projet n'était pas linguistique avec, sans doute, le secret espoir qu'à force de la répéter, cette incantation passerait pour une argumentation justifiant leur point de vue. Cette position n'est pourtant défendable ni en droit ni en fait.

Partant du principe que l'avis du Conseil d'Etat était en partie double, vous avez estimé qu'il ne fallait pas, ou plus, tenir compte des positions qu'il exprimait.

L'ennui pour vous, messieurs de la majorité, c'est qu'en ce qui concerne le point de savoir si ce projet est ou non linguistique, l'avis n'était ni double ni divergent. Seule une partie des membres du Conseil d'Etat a abordé cette question. L'autre n'a pas pris position alors qu'elle l'a fait à propos d'autres problèmes impliquant des questions graves de constitutionnalité. Si les conseillers francophones ne se sont pas exprimés à cet égard, c'est vraisemblablement parce qu'ils partageaient l'avis de leurs collègues flamands.

Que dit le Conseil d'Etat dans son avis? J'en rappellerai rapidement les trois points, que n'importe quel étudiant en droit connaît dès sa première ou sa deuxième année d'études. Tout d'abord, que le sens et le contenu d'une norme se définissent

matériellement et pas formellement. Par conséquent, peu importe l'intitulé d'un projet de loi et l'endroit où l'on insère une modification légale, c'est le contenu de la modification qu'il faut analyser. J'ai d'ailleurs déjà eu l'occasion de le dire à propos d'autres problèmes juridiques: si l'on intègre une disposition matérielle dans un budget, qui est une loi formelle et donc ne requiert pas l'avis du Conseil d'Etat, cette disposition normative doit passer au Conseil d'Etat. Elle ne perd pas le caractère normatif du fait de son insertion.

Que vous ayez intitulé votre projet «Projet de loi portant modification pour certaines communes de la loi communale, de la loi électorale communale, de la loi organique des centres publics d'aide sociale, de la loi provinciale, du Code électoral, de la loi organique des élections provinciales, et de la loi organisant les élections simultanées pour les Chambres législatives et les conseils provinciaux», ou que vous l'avez intitulé «Projet de loi modifiant la législation linguistique» — ce qui aurait été plus clair —, c'est l'analyse interne des dispositions qui compte.

J'aborde à présent la deuxième objection du Conseil d'Etat. Ce dernier, parlant de la présomption de la connaissance de la langue de la Région, rappelle ce qu'a dit le délégué du gouvernement, délégué dont M. Martens a bien souligné qu'il représentait l'ensemble du gouvernement, à savoir que «ces dispositions» — celles dont nous allons discuter incessamment — «constituent une loi interprétant la loi actuelle relative à l'emploi des langues en matière administrative; en tant que loi interprétative, elle ne modifie donc pas la loi linguistique actuellement en vigueur». Cette bien curieuse conclusion conduirait inéluctablement un étudiant en droit à une deuxième session.

Faut-il rappeler à cet égard l'article 28 de la Constitution selon lequel «l'interprétation des lois par voie d'autorité n'appartient qu'à la loi», l'interprétation du décret appartenant, bien entendu, au décret?

Que fait le Conseil d'Etat sinon rappeler purement et simplement cette évidence, à savoir «qu'on ne peut pas davantage souscrire à la déclaration reproduite ci-dessus en ce qu'elle affirme que les règles établies par la loi n'ont pas le caractère de véritables dispositions législatives par cela seul qu'elles ne feraient prétendument qu'intégrer dans la loi l'interprétation jurisprudentielle d'une disposition. Une telle disposition nouvelle mérite, en effet, pleinement d'être qualifiée de disposition législative, qui trouve sa place dans la loi réglant la matière, c'est-à-dire la loi linguistique de 1963».

Le Conseil d'Etat rappelle, en troisième lieu, que les dispositions de la Constitution ont une autorité propre et que ni le gouvernement, par une déclaration, ni le législateur, par une loi ordinaire, ne peuvent restreindre l'action de l'article 59bis, paragraphe 4, de la Constitution.

Qu'a répondu le gouvernement face à cet avis très clair? Pas grand-chose. Je vous invite à relire à cet égard le rapport, fort bien rédigé par ailleurs. Le gouvernement s'est contenté de reprendre, pour justifier sa position, les éléments essentiels du projet en concluant qu'il ne modifiait pas la loi linguistique mais bien le Code électoral, reprenant en cela l'argument, faux, du caractère formel des dispositions de la loi.

Même si l'on adopte — c'est la thèse francophone que nous partageons — l'opinion exprimée par la Cour d'arbitrage selon laquelle les lois sur l'emploi des langues ne visent pas les mandataires appelés à siéger dans un organe collégial et ne considèrent pas ceux-ci comme des «services», au sens de la loi sur l'emploi des langues, il reste qu'attacher, comme le fait le projet, des conséquences juridiques à la non-connaissance par certains mandataires de la langue de la Région constitue bien une modification des dispositions linguistiques, modification qui doit donc être approuvée à la majorité spéciale requise par le nouvel article 59bis, paragraphe 4.

Qu'arrive-t-il aux mandataires qui ne sont pas couverts par la présomption irréfragable de la connaissance du néerlandais? Vous en connaissez la liste, et nous en parlerons tout à l'heure. Si un mandataire non protégé par cette présomption irréfragable, ne connaît pas le néerlandais, l'élection sera annulée, ce qui

pourrait entraîner des conséquences quant au sort des actes administratifs passés par ce mandataire.

Que sont les dispositions insérées dans le projet, sinon un nouveau chapitre relatif à l'emploi des langues par des mandataires publics et aux conséquences juridiques de la non-connaissance de la langue de la Région?

D'ailleurs, si l'on suivait la thèse gouvernementale selon laquelle il s'agit de modifications apportées à la loi électorale, il serait facile de prouver que la moitié des dispositions linguistiques de 1963 ne servent qu'à modifier, comme je l'ai dit en commission, le statut des agents de l'Etat.

Si le fait de renverser une présomption pour certains mandataires a des conséquences concernant leur mandat, comment peut-on qualifier ces dispositions de 1963 selon lesquelles la connaissance de la langue de la région est indispensable pour être fonctionnaire dans un service local, régional ou central? On soumet donc l'entrée en fonction des fonctionnaires publics à des conditions d'ordre linguistique. Peut-on imaginer un seul instant que, dans le cadre des modifications légales que le gouvernement apportera à la fonction publique, ces dispositions soient insérées dans une loi organique relative à cette fonction publique et qu'on puisse, sans rire, en tirer comme conséquence qu'il ne s'agit pas de dispositions linguistiques? C'est le fond d'une disposition qui compte et non son objectif «abstrait». Le gouvernement n'a pu réfuter cette objection.

Le vice du raisonnement gouvernemental c'est que les conditions auxquelles on peut mettre fin à certains mandats politiques, dans certaines communes, sont précisément des conditions linguistiques et qu'on prévoit donc, par ce fait, un nouveau chapitre linguistique au système légal actuel, ce qui requiert une majorité spéciale. Votre représentant du gouvernement — tout aussi pitoyable à la fin de son intervention qu'au début — a lui-même reconnu que quelque chose n'allait pas. Selon lui, la majorité simple suffisait mais il a ajouté qu'ensuite, une fois le projet voté, il ne pourrait être modifié que par une majorité des deux tiers!

C'est tellement aberrant que vous venez vous-même, il y a quelques instants, de corriger ses propos. Ce serait évidemment le comble. Votre projet n'est pas linguistique quand on le vote, mais il le devient quand il est voté. Carrosse électoral d'abord, il devient, par un coup de baguette magique parlementaire, un potiron linguistique! On ne peut pousser plus loin la mauvaise foi institutionnelle, l'aveuglement face à la logique élémentaire.

Un problème de droit est, me semble-t-il, ainsi soulevé. Je ne veux pas être trop long mais tiens quand même à rappeler que ce projet avait précisément pour objectif de mettre fin à vingt-cinq ans de lutte et de problèmes découlant de la situation de Fourons au point de vue linguistique.

Qu'est-ce que ce projet sinon un projet linguistique?

Vous me faites penser, je l'ai dit en commission, à ce tableau de Magritte qui représente une magnifique pipe parfaitement dessinée avec en dessous la légende: «Ceci n'est pas une pipe.» Philippe Roberts Jones faisait, à propos de ce tableau, le commentaire suivant qui, transposé, me paraît parfaitement coller à votre tentative. Il disait: «Le titre n'explique pas le tableau, l'image n'illustre pas le titre, les mots n'épousent pas leur objet, les formes n'adhèrent pas à leurs apparences, il y a toujours erreur d'identité.» Et il ajoutait: «Chaque spectateur, mieux, chaque participant y apporte ses associations ou ses déformations personnelles.»

Chez vous non plus, dans votre projet, comme dans le tableau de Magritte, les mots n'épousent pas leur objet, le contenu n'illustre pas le titre, il y a erreur d'identité. Mais la comparaison avec Magritte s'arrête là. Lui faisait du surréalisme, vous du faux juridisme. Lui, est poète de l'image, vous, artiste du faux semblant. Son tableau s'appelait aussi *La Trahison des Images*. Votre construction juridique est simplement la trahison du droit.

Si vous votez ce projet à la majorité simple, c'est parce que vous avez peur que vos troupes ne vous suivent pas entièrement. Même dégraissée des trainards et des dissidents, votre armée

suffit. C'est dommage pour les institutions. C'est dommage pour votre réputation.

A l'instar de Magritte, et si ce projet est voté à la majorité simple, nous savons maintenant qu'aux étudiants abordant l'étude des lois linguistiques et ne connaissant pas la réponse à une question posée par le professeur, nous pourrions conseiller de déclarer simplement: « Ceci n'est pas une loi linguistique. » (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Mesdames, messieurs, sans vouloir appliquer le règlement à la lettre, je vous invite cependant à vous en tenir, dans ce débat, à la question préjudicielle, laissant le soin aux rapporteurs, conformément à nos usages, d'ouvrir la discussion générale du projet de loi.

Het woord is aan de heer Dierickx.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Voorzitter, indien de regering gelijk heeft en indien zij een ander argument zou hebben dan het argument « klamp u vast aan het akkoord, want het is de enige basis voor een discussie », dan moet zij op de volgende vraag kunnen antwoorden.

Mijnheer de minister, wij kennen de jurisprudentie van de Raad van State, wij kennen de arresten die door de Raad van State werden uitgesproken in verband met de problemen die in de Voerstreek en in Kraainem zijn gerezen. Kunt u ons in eer en geweten bevestigen dat de rechtspraak van de Raad van State niet zal veranderen, nadat het wetsontwerp is aangenomen? Indien u gelijk hebt, dan kan de Raad van State inderdaad doorgaan met het treffen van sancties tegen burgemeesters, schepenen en plaatsvervangende leden van het OCMW, en dit met dezelfde middelen ten aanzien van dezelfde personen. Indien deze wet echter een wijziging meebrengt, dan moet u kunnen verklaren of de rechtspraak van de Raad van State al dan niet zal veranderen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Pede.

De heer Pede. — Mijnheer de Voorzitter, ik wens de Vice-Eerste minister een korte vraag te stellen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, u hebt daarnet op een vraag van mevrouw Staels, als ik het goed heb begrepen, het volgende antwoord gegeven. Onderhavig wetsontwerp kan en moet met een gewone meerderheid worden goedgekeurd en deze wet kan achteraf ook met een gewone meerderheid worden gewijzigd. (*Vice-Eerste minister Dehaene knikt bevestigend.*)

Mag ik u dan vragen wat de draagwijdte is van wat de Eerste minister in de commissie heeft verklaard? Zijn verklaring is in het verslag op bladzijde 9 neergeschreven. Daarin geeft hij een overzicht van alle wetten of grondwetsartikelen die worden gewijzigd en die verband houden met de verschillende wetteksten die moeten worden goedgekeurd en die verband houden met het regeringscompromis.

De Eerste minister verklaarde in de commissie: « En u weet dat ook de wijziging van artikel 59bis wat betreft de bijzondere gekwalificeerde meerderheid voor de goedkeuring van taalbepalingen over de randgemeenten en taalgrensgemeenten, werd goedgekeurd door de beide wetgevende Kamers en onderworpen werd aan de bekrachtiging en afkondiging door de Koning. » Deze verklaring van de Eerste minister is mijns inziens tegengesteld aan uw antwoord van daarnet, mijnheer de Vice-Eerste minister. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Arts, rapporteur.

De heer Arts, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil even als rapporteur van de bijzondere commissie het standpunt weergeven dat in de commissie werd ingenomen over de manier waarop dit ontwerp moet worden goedgekeurd. Deze vraag werd immers ook in de commissie gesteld en hierover werd uitvoerig gediscussieerd.

De discussie over de meerderheid waarmee het ontwerp moet worden goedgekeurd, vindt haar oorsprong in de wijze waarop de huidige rechtstoestand over de taalkennis van de lokale

politieke mandatarissen in de gemeenten met bijzondere taalregeling tot stand kwam. Deze rechtstoestand werd bekomen door een groeiende rechtspraak van de Raad van State, die hierbij steunde op de taalwetgeving en op artikel 3bis van de Grondwet. In deze rechtspraak is een evolutie merkbaar van het verplichte gebruik van de taal naar de verplichte kennis van de taal. Aangezien het ontwerp deze rechtstoestand wettelijk wil vastleggen, is de vraag naar de vereiste meerderheid voor de goedkeuring van het ontwerp niet onlogisch.

Het antwoord van de regering en van de meerderheid op deze vraag is echter ondubbelzinnig en principieel. Het werd weergegeven in de tekst van het regeerakkoord, overgenomen in de memorie van toelichting bij het ontwerp en herhaaldelijk bevestigd in het verslag van de commissiewerkzaamheden. Volgens de regering en haar meerderheid wordt niet alleen de taalgrens niet gewijzigd, maar evenmin de taalwetgeving, noch impliciet noch expliciet.

De Eerste minister verwees tijdens deze discussie naar een precedent bij de goedkeuring in 1984 van het ontwerp van wet over de schulden van het verleden, toen de Kamer van volksvertegenwoordigers in tegenspraak met het eenparig advies van de Raad van State besliste dat het betrokken wetsontwerp niet kon worden beschouwd als een wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en dat het bijgevolg niet moest worden goedgekeurd met een tweederde meerderheid.

Tenslotte wijs ik erop dat geen enkele spreker aangeduid heeft welk artikel van welke taalwetgeving impliciet of expliciet zal worden gewijzigd door het huidige ontwerp. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Dames en heren, de verschillende opvattingen over de vraag die werd opgeworpen door mevrouw Delruelle, zijn nu voldoende uiteengezet. De Senaat moet thans een standpunt innemen over deze vraag.

J'ai reçu une motion émanant de MM. De Cooman, Lallemand, Wyninckx, Wintgens et Vandekerckhove, rédigée comme suit:

« Le Sénat,

Saisi par le gouvernement du projet de loi portant modification pour certaines communes de la loi communale, de la loi électorale communale, de la loi organique des centres publics d'aide sociale, de la loi provinciale, du Code électoral, de la loi organique des élections provinciales et de la loi organisant l'élection simultanée pour les Chambres législatives et les conseils provinciaux,

Constate que, comme l'indique son intitulé et le confirme l'analyse de son contenu, le projet ne modifie ni explicitement ni implicitement les lois sur l'emploi des langues en matière administrative, coordonnées par arrêté royal du 18 juillet 1966; ces lois restent intégralement d'application.

Décide, en conséquence, que la majorité spéciale prévue à l'article 59bis, paragraphe 4, alinéa 2, premier tiret, deuxième phrase, n'est pas nécessaire pour l'adoption du projet. »

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, ik vraag dat de motie wordt aangevuld met de vermelding dat alle artikelen van de wet waarover wij zullen stemmen, bij gewone meerderheid kunnen worden gewijzigd.

De Voorzitter. — Wij kunnen momenteel de motie niet wijzigen. Dat is het werk van de indieners. Waarschijnlijk vragen zij er niet om.

Ik kan dus niet anders dan over de motie te laten stemmen om een einde te maken aan dit prejudicieel debat.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, de Vice-Eerste minister heeft gezegd dat wat ik voorstel evident is. Zaken die evident zijn worden nog duidelijker wanneer zij neergeschreven zijn.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Baert.

De heer Baert. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil mevrouw Herman het volgende zeggen. Het antwoord dat de Vice-Eerste minister daarstraks heeft gegeven is op zijn beurt ook evident. Een wet die met gewone meerderheid kan worden goedgekeurd, kan met gewone meerderheid worden gewijzigd, tenzij intussen, na de aanneming van de wet, de Grondwet zou worden gewijzigd. Dat is de eenvoudige toepassing van de regel van de parlementaire democratie. De nieuwe tekst van artikel 59bis werd reeds gepubliceerd zodat er over dit wetsontwerp wordt gestemd onder het regime van de nieuwe tekst van de Grondwet.

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Herman.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, laten wij elkaar geen Liezebet noemen. Er heerst hier algehele verwarring en er worden tegenstrijdige verklaringen afgelegd. Wij staan niet alleen met ons standpunt. De Eerste minister heeft er bij zijn inleiding in de commissie op gewezen dat het hier gaat om mijlpalen, in de Grondwet vast te leggen, om de uitvoering van het regeerakkoord mogelijk te maken.

Wij hebben deze vraag gesteld om klaarheid te scheppen. Wij zouden dat voor elke wet kunnen vragen, maar dat doen wij natuurlijk niet. Volgens de Raad van State gelden de uitspraken die hier worden gedaan niet wanneer materieel-rechtelijk blijkt dat de taalwetten toch zijn gewijzigd. In dat geval zou een bijzondere meerderheid nodig zijn om ze opnieuw te wijzigen.

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Aelvoet.

Mevrouw Aelvoet. — Mijnheer de Voorzitter, ik dring aan op een antwoord op de vraag van de heer Dierickx. Het is belangrijk dit antwoord te kennen vóór de stemming.

De heer Dehaene, Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen. — Dat staat in het verslag, mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter. — De minister verwijst naar het verslag waarin het antwoord te vinden is.

Het woord is aan de heer Cooreman.

De heer Cooreman. — Kunnen wij over de Nederlandse tekst van de ingediende motie beschikken, mijnheer de Voorzitter?

De Voorzitter. — Ik heb de Nederlandse tekst niet hier, mijnheer Cooreman.

Wanneer u vóór de stemming de Nederlandse tekst eist, moet ik de vergadering schorsen tot ik in het bezit ben van de vertaling.

De heer Cooreman. — Ik wens de Nederlandse tekst te kennen, mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter. — Om geen tijd te verliezen kan ik de Franstalige tekst van de motie opnieuw lezen terwijl u de simultaanvertaling hoort.

Is de Senaat het hiermede eens?

Le Sénat est-il d'accord? (*Assentiment.*)

(*M. le Président donne à nouveau lecture de la motion déposée par MM. De Cooman, Lallemand, Wyninckx, Wintgens et Vandekerckhove.*)

De heer Luyten. — Mijnheer de Voorzitter, ik wens over de Nederlandse tekst te beschikken aangezien ik een visueel captatievermogen heb en geen auditief.

De Voorzitter. — Dames en heren, aangezien de Nederlandse tekst van de motie wordt gevraagd, schors ik de vergadering voor een kwartier. Zodra wij over de Nederlandse tekst beschikken zullen wij tot de stemming overgaan.

De vergadering is geschorst.

La séance est suspendue.

— *De vergadering wordt geschorst te 15 h 45 m.*

La séance est suspendue à 15 h 45 m.

Ze wordt hervat te 16 h 25 m.

Elle est reprise à 16 h 25 m.

De Voorzitter. — De vergadering is hervat.

La séance est reprise.

Dames en heren, u vindt op uw bank de motie in de taal van Bossuet, zoals ik ze daarstraks heb voorgelezen, alsook de Nederlandse tekst die luidt:

« De Senaat,

Waarbij de regering het wetsontwerp heeft ingediend houdende wijziging voor bepaalde gemeenten van de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet tot regeling van de gelijktijdige parlements- en provincieraadsverkiezingen;

Stelt vast dat het ontwerp, zoals blijkt uit het opschrift en zoals bevestigd wordt door de inhoud, geen expliciete noch impliciete wijzigingen aanbrengt in de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 18 juli 1966; deze wetten blijven in hun geheel van toepassing;

Besluit derhalve dat de bijzondere meerderheid, voorgeschreven in artikel 59bis, § 4, tweede lid, eerste streepje, tweede volzin, niet is vereist voor de goedkeuring van het ontwerp. »

Bij deze motie stellen mevrouw Herman en de heer Pede volgend amendement voor:

« Aan het slot de volgende woorden toe te voegen: « noch voor latere wijzigingen. »

« Ajouter in fine les mots « ni pour les modifications ultérieures. »

Het woord is aan mevrouw Herman.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, ik vestig er de aandacht op dat deze motie van doorslaggevende betekenis is aangezien zij verwijst naar de woorden van de Vice-Eerste minister zelf.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Baert.

De heer Baert. — Mijnheer de Voorzitter, dit amendement is overbodig omdat uit de tekst van de motie voldoende duidelijk blijkt wat onze bedoeling is. Wij wensen namelijk dat dit ontwerp, aangezien het niets wijzigt in de taalwetgeving, met een gewone meerderheid wordt goedgekeurd waaruit volgt dat het later ook met een gewone meerderheid kan worden gewijzigd.

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Herman.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, indien de heer Baert meent dat dit amendement niets wijzigt in de motie, kan hij er niet tegen zijn en kan hij derhalve dit amendement aannemen. Wat goed wordt begrepen als het niet wordt gezegd, wordt beter begrepen als het wel wordt gezegd.

De Voorzitter. — Wij stemmen over het amendement van mevrouw Herman en de heer Pede.

Nous passons au vote sur l'amendement de Mme Herman et de M. Pede.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan.

Il est procédé au vote nominatif.

137 leden zijn aanwezig.
137 membres sont présents.
102 stemmen neen.
102 votent non.
35 stemmen ja.
35 votent oui.

Derhalve is het amendement niet aangenomen.
En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.

Neen hebben gestemd :
Ont voté non :

MM. Adriaenssens, Aerts, Appeltans, Arts, Barzin, Bayenet, Belot, Blanpain, Mme Blomme, MM. Bock, Bockstal, Borin, Bourgois, Capoen, Cardoen, Cerexhe, Claeys, Collignon, Content, Crucke, Dalem, De Belder, De Beul, De Bremaeker, Decléty, De Cooman, Delloy, De Loor, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deneir, Deprez, De Seranno, Deworme, De Wulf, Didden, Donnay, Duquesne, Egelmeers, Erdman, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, G. Geens, Gevenois, Glibert, Grosjean, Mme Hanquet, MM. Hansenne, Hasquin, Henneuse, Henrion, Hismans, Holsbeke, Hotyat, Kenzeler, Lallemand, Jan Leclercq, Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Mme Mayence-Goossens, MM. Meyntjens, Minet, Moens, Moureaux, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Peeters, Pinoie, Priëls, Schellens, Seeuws, Stroobant, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Vandekerckhove, Vandenhaute, Vanderborght, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschueren, Wintgens, Wyninckx et Kelchtermans.

Ja hebben gestemd :
Ont voté oui :

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Bascour, Boël, Bosmans, Buchmann, Chabert, Clerdent, Cooreman, De Backer, Declerck, Dehousse, de Seny, Désir, Desmedt, de Wasseige, Dierickx, Dillen, Gryp, Mmes Harnie, Herman-Michielsens, MM. Janzegers, Lannoye, Laverge, Noerens, Pede, Peetermans, Saulmont, Smeers, Mme Staels-Dompas, MM. Suykerbuyk, Van Aperen, Van den Broeck, Vandermarliere et Van Thillo.

De Voorzitter. — Wij stemmen nu over de motie ingediend door de heren De Cooman, Lallemand, Wyninckx, Wintgens en Vandekerckhove.

Nous passons au vote sur la motion déposée par MM. De Cooman, Lallemand, Wyninckx, Wintgens et Vandekerckhove.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan.
Il est procédé au vote nominatif.

141 leden zijn aanwezig.
141 membres sont présents.
100 stemmen ja.
100 votent oui.
41 stemmen neen.
41 votent non.

Derhalve is de motie aangenomen.
En conséquence, la motion est adoptée.

Ja hebben gestemd :
Ont voté oui :

MM. Adriaenssens, Aerts, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Belot, Blanpain, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Bourgois, Capoen, Cardoen, Cerexhe, Chabert, Claeys, Collignon, Content, Cooreman, Crucke, Dalem, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, Deworme, De Wulf, Didden, Donnay, Egelmeers, Erdman, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, G. Geens, Gevenois,

Grosjean, Mme Hanquet, MM. Hansenne, Henneuse, Hismans, Holsbeke, Hotyat, Kenzeler, Lallemand, Jan Leclercq, Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Meyntjens, Minet, Moens, Moureaux, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Peeters, Pinoie, Priëls, Schellens, Seeuws, Smeers, Mme Staels-Dompas, MM. Stroobant, Suykerbuyk, Swaelen, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Vandekerckhove, Vanderborght, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschueren, Wintgens, Wyninckx et Kelchtermans.

Neen hebben gestemd :
Ont voté non :

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Barzin, Bascour, Bock, Boël, Bosmans, Buchmann, Clerdent, De Backer, Declerck, Decléty, Dehousse, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Désir, Desmedt, de Wasseige, Dierickx, Dillen, Duquesne, Glibert, Gryp, Mme Harnie, MM. Hasquin, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Janzegers, Lannoye, Laverge, Mme Mayence-Goossens, MM. Monfils, Noerens, Pede, Peetermans, Saulmont, Simonet, Van Aperen, Van den Broeck, Vandenhaute, Vandermarliere et Van Thillo.

M. le Président. — Nous abordons maintenant l'examen du projet de loi.

Wij vatten nu de beraadslaging aan over het ontwerp van wet.

La discussion générale est ouverte.
De algemene beraadslaging is geopend.

La parole est à M. Collignon, rapporteur.

M. Collignon, rapporteur. — Monsieur le Président, je vais donc faire rapport sur le projet de loi portant modification pour certaines communes de la loi communale, de la loi électorale communale, de la loi organique des centres publics d'aide sociale, de la loi provinciale, du Code électoral, de la loi organique des élections provinciales et de la loi organisant l'élection simultanée pour les Chambres législatives et les conseils provinciaux.

Ce rapport sera nécessairement plus bref que prévu puisque le vote qui vient d'intervenir a réglé déjà le problème de procédure sur le point de savoir si le Sénat doit voter à la majorité spéciale ou à la majorité simple. L'intervention de mon collègue, M. Arts, me paraît, à cet égard, tout à fait pertinente.

Je tiens, par ailleurs, à remercier l'ensemble des commissaires, tant de l'opposition que de la majorité, qui ont permis, sinon de modifier fondamentalement le texte, du moins, à différents endroits, de l'améliorer substantiellement. Je voudrais ensuite féliciter les services du Sénat dont l'efficacité nous permet aujourd'hui, d'entamer nos travaux dans d'excellentes conditions. Je rappellerai, enfin, l'étroite collaboration qui s'est établie, tout au long des discussions, entre le gouvernement et la commission.

Le présent projet vise donc les communes, communément appelées, à statut spécial, c'est-à-dire les six communes de la périphérie, la commune de Fourons et la commune de Comines-Warnton, même si, au travers d'une série de dispositions, et j'y reviendrai, d'autres communes peuvent être touchées : dans tel cas précis, l'ensemble des communes du Royaume ; dans tel autre, les communes dites à facilités.

Dans l'exposé des motifs comme dans son intervention, le Premier ministre a, je le rappelle, précisé que ce projet partait d'une volonté de pacification et du souhait de ramener la paix communautaire.

Faut-il rappeler que cet accord est né de la crise gouvernementale qui fut longue et que des gens de bonne volonté se sont efforcés de mettre sur pied un projet susceptible de calmer les passions communautaires ? Faut-il rappeler que des décisions de juridictions — je pense notamment aux arrêts et avis du Conseil

d'Etat — et que des arrêts de la Cour d'arbitrage avaient, en quelque sorte, modifié le paysage institutionnel de notre pays ?

Tenant compte de ces éléments et de cette volonté de pacification, on en arrive au présent projet, lequel entend, de par la volonté du gouvernement, réaffirmer cinq principes de la déclaration gouvernementale.

Un premier principe précise que la frontière linguistique est inchangée. Il n'y a donc aucune volonté de modifier la frontière fixée par les lois de 1963.

Un deuxième réaffirme la compétence, sur notre territoire, des communautés flamande, française et germanophone.

En troisième lieu, le fait que l'article 59bis, paragraphe 4, a été voté permet la pérennité des facilités qui ne pourront désormais être modifiées qu'à la majorité des deux tiers.

Un quatrième principe réaffirme la compétence des Régions, avec des tautologies certes, selon lesquelles la Région wallonne couvre la Wallonie, la Région flamande, la Flandre et Bruxelles-Capitale, le territoire des dix-neuf communes.

Un cinquième principe, enfin, est relatif à la compétence des Régions pour les communes à statut spécial, notamment au niveau de la tutelle.

Un projet relatif à cet objet nous sera transmis par la Chambre, dans les prochains jours. Il comporte des règles, plus spéciales encore, pour huit communes, celles de la périphérie bruxelloise, ainsi que pour deux communes en particulier: Comines et Fourons.

Je reprends, à ce sujet, l'intervention d'un des commissaires: nous nous trouvons devant un paysage où, en Belgique, interviennent six sortes de communes: les communes unilingues appartenant d'une part à la Région flamande et, d'autre part, à la Région wallonne, les communes bilingues de Bruxelles-Capitale, les six communes à facilités de la périphérie, Fourons et Comines-Warneton, les autres communes à facilités et, j'allais oublier, les communes germanophones restées sous la tutelle nationale.

Tel est le paysage communal, au point de vue de la tutelle et du fonctionnement, dans lequel nous allons vivre désormais.

Je me permettrai, en présentant le projet, de bouleverser quelque peu l'ordre établi parce qu'il ne me semble pas correspondre à la logique.

Un premier chapitre vise la protection des mandataires élus directs avec, sans doute, un paragraphe visant le fonctionnement du collège échevinal et du bureau du CPAS ainsi qu'un ajout relatif au problème du fonctionnement du collège et au secret des délibérations.

Un deuxième chapitre concerne le transfert de pouvoirs de la députation permanente vers le gouverneur en ce qui concerne spécifiquement Comines-Warneton et Fourons, ainsi que l'intervention du collège des gouverneurs qui apparaît d'ailleurs comme une innovation dans notre droit administratif.

Enfin, un troisième chapitre a trait au droit de vote, pour des ressortissants francophones des Fourons, à Aubel et, pour des ressortissants néerlandophones de Comines, à Heuvelland.

Ces trois chapitres me paraissent devoir être précisés car ils résument la teneur du projet.

Quant à l'article 31, il vise l'application des modalités prévues à ces différents chapitres, suivant les circonstances.

Le premier chapitre donc est relatif à la protection des membres élus directs.

Selon une saine logique, il faut, je crois, parler d'abord de la protection des conseillers communaux, prévue aux articles 19 et 20 combinés d'ailleurs, en ce qui concerne les échevins, avec l'article 3. Les dispositions de ces articles visent les conseillers communaux et font état d'une présomption irréfragable de la connaissance de la langue, de la Région dans laquelle ils se trouvent.

En résumé, l'élection directe du conseiller communal fait présumer sa connaissance de la langue de la Région. Partant de ce principe, on peut présumer que, dans les six communes de

la périphérie bruxelloise et à Fourons, les conseillers communaux élus connaissent nécessairement le néerlandais. De la même manière, tout élu de Comines connaît nécessairement le français. On peut recourir à la même logique pour ce qui regarde les autres communes à facilités.

Cette présomption irréfragable des conseillers communaux est, en quelque sorte, tirée à la fois de l'arrêt de la Cour d'arbitrage et des arrêts Happart en ce qu'ils distinguaient la fonction de bourgmestre et celle de conseiller communal. Il y a donc présomption irréfragable et protection des conseillers.

Si je combine ces articles avec les articles 3 et suivants visant les échevins élus à la proportionnelle, je constate que cette élection à la proportionnelle en fait des élus directs qui, par conséquent, bénéficieront de la présomption d'irréfragabilité et dont la connaissance de la langue de la Région ne pourra donc être contestée.

Une exception est prévue en ce qui concerne le bourgmestre ou l'échevin qui en fait fonction: la présomption est, en effet, *iuris tantum*, sauf pour certains bourgmestres qui, ayant exercé cette fonction entre le 1er janvier 1983 et le 31 décembre 1988 — c'est-à-dire pendant trois ans au moins —, ceux-ci seront présumés connaître effectivement la langue et ne pourront plus faire l'objet de recours.

D'où peut-on tirer la notion de présomption *iuris tantum* pour le bourgmestre ou l'échevin faisant fonction? Il existe trois raisons: 1° Des indices graves résultant d'une décision juridictionnelle, à savoir une décision du Conseil d'Etat; 2° L'aveu du mandataire et 3° L'exercice en tant qu'autorité administrative, à savoir que le bourgmestre ou l'échevin faisant fonction ne respecte pas les lois linguistiques.

Cependant, des restrictions peuvent intervenir, à savoir qu'un recours ne peut être introduit que dans un délai de six mois après la nomination et par un conseiller communal. Enfin, il est impossible de procéder à une «renomination». Le but de cette dernière mesure est d'éviter la situation que nous avons connue au cours de la législature antérieure: un bourgmestre ou un premier échevin faisant fonction, renommé régulièrement, ce qui peut entraîner les conséquences reprises à l'article 56 de la loi communale qui traite des négligences graves.

Voilà pour ce qui concerne les conseillers communaux.

On peut — je crois — reprendre le même raisonnement, *mutatis mutandis* pour ce qui concerne les articles 11 et 18 relatifs à l'élection directe des conseillers du centre public d'aide sociale ainsi que des membres du bureau.

Le gouvernement a estimé qu'il fallait mettre sur le même pied les conseillers de l'aide sociale et les conseillers communaux du fait que leur élection directe entraîne la présomption d'irréfragabilité.

Dès lors, ils ne pouvaient plus être, ni l'un ni l'autre, poursuivis pour non-connaissance de la langue de la Région. Le même raisonnement peut s'appliquer, actuellement, aux conseillers communaux et aux conseillers de l'aide sociale. Ceux-ci étaient auparavant des conseillers indirects, élus au second degré, proportionnellement au résultat des élections communales.

A présent, dans les six communes de la périphérie comme dans celles de Comines et de Fourons, la nouveauté sera l'élection directe du CPAS. Nombre de commissaires ont manifesté leur inquiétude, estimant que les matières relevant de l'aide sociale étaient particulières et qu'il ne convenait pas de les politiser.

Mais si l'on veut assurer ce processus de présomption irréfragable de la connaissance de la langue de la Région, il convient que cette disposition s'applique à des élus directs. Cela me semble traduit dans le présent projet.

Par contre, le président du centre public d'aide sociale sera nommé par l'Exécutif régional compétent, sur proposition du Conseil de l'aide sociale. De la même manière que celui qui assumerait, en cas de vacance de la présidence, la fonction de président de l'aide sociale, il pourrait être démis de ses fonctions, dans les mêmes conditions que le bourgmestre, à savoir des indices graves résultant d'une décision juridictionnelle, l'aveu

du mandataire lui-même et l'exercice en tant qu'autorité administrative.

On peut donc établir un parallèle entre, d'une part, le centre public d'aide sociale et, d'autre part, le conseil communal.

Je distinguerai également un chapitre relatif au fonctionnement du collège échevinal et, parallèlement, au fonctionnement du bureau du centre public d'aide sociale.

Le collège échevinal comme le bureau du centre public d'aide sociale sont donc élus à la proportionnelle. Les articles 3 et suivants prévoient la manière dont sont, à présent élus les échevins. J'insiste sur le fait que ce sont les échevins qui seront élus à la proportionnelle et non le bourgmestre.

Prenons l'exemple d'une commune qui comprendrait un bourgmestre et trois échevins. Ces derniers seront élus à la proportionnelle. Pour peu qu'une liste obtienne dix sièges, elle aura droit à deux échevins, tandis qu'une autre, qui obtiendrait cinq sièges, aurait droit à un échevin seulement. C'est une réalité: le bourgmestre échappe à cette disposition et est nommé par le Roi, sur proposition du conseil communal. De la même manière, le bureau du CPAS devra être élu à la proportionnelle.

Au-delà de l'élection directe et du phénomène de la proportionnalité, intervient la nécessité du consensus au sein et du collège échevinal, et du bureau du CPAS. En effet, pour qu'une décision du collège échevinal ou du bureau du CPAS soit traduite avec valeur décisionnelle, elle doit recueillir l'accord unanime de l'ensemble du collège échevinal ou du bureau du CPAS. A défaut, le conseil communal ou le conseil de l'aide sociale serait amené à trancher.

Au niveau du texte lui-même, nous avons voulu ajouter que le bourgmestre comme le président du CPAS pourraient saisir eux-mêmes le conseil communal ou le Conseil de l'aide sociale afin de régler le problème et d'éviter qu'un membre du collège échevinal ou du bureau du CPAS ne paralyse l'activité et ne rende la gestion de la commune totalement inefficace.

Il est évident que le problème du consensus a été critiqué. Certains estiment qu'il offre la possibilité d'une paralysie et d'une inefficacité, notamment au niveau du collège échevinal.

Il a été répondu, par le gouvernement et par les ministres des Réformes institutionnelles ainsi que par le Premier ministre, qu'il était important de pouvoir réunir, à une même table, des gens appartenant à des communautés différentes et de s'efforcer de trouver un règlement et, sans doute, ce qu'on a appelé «le consensus». Mais à défaut, la majorité du conseil communal, comme la majorité du conseil de l'aide sociale, doivent pouvoir statuer, y compris, en ce qui concerne le collège échevinal, sur des matières relevant de la compétence propre du collège échevinal, dans d'autres communes.

Je pense notamment à la délivrance des permis de bâtir.

J'aimerais dire un mot à propos de l'article 8, qui vise le secret des délibérations du collège échevinal. Seules les décisions prises par ce dernier ont des effets de droit et doivent être actées dans la langue de la région. Les débats étant secrets, on ne peut induire que des conséquences juridiques en découleront si ceux-ci se déroulent dans une autre langue. Nos collègues écologistes ont prétendu que, par cette mesure, nous voulions que le collège échevinal soit un lieu secret. Je ne crois pas que le nombre de bourgmestres écologistes soit élevé mais je considère que, le collège échevinal devant souvent débattre de problèmes d'ordre personnel et traiter de cas nécessitant un maximum de déontologie, le secret des débats ne constitue pas une atteinte à la démocratie mais, au contraire, une garantie et une protection pour le citoyen.

Le chapitre II est relatif aux gouverneurs et, plus précisément, au collège des gouverneurs. Les dispositions de cette procédure particulière s'appliquent spécifiquement aux communes de Fourons et de Comines-Warneton. Des commissaires ont souvent été d'avis qu'il n'était pas souhaitable de joindre la problématique de Comines-Warneton à celle de Fourons, les véritables

problèmes, au niveau national, ne concernant que les Fourons. Ce groupement a sans doute été rendu nécessaire par la complexité de la situation en Belgique, où l'équilibre entre les Régions et les Communautés doit toujours être respecté.

J'aimerais émettre un commentaire à propos du transfert du pouvoir de la députation permanente vers le gouverneur, excepté en ce qui concerne la législation linguistique. Ce principe me semble important; il montre que la loi relative à l'emploi des langues n'est pas bouleversée. En effet, une procédure particulière est prévue pour Fourons et Comines-Warneton, mais on ne modifie rien aux dispositions sur l'emploi des langues. La règle citée ci-dessus est assortie d'une restriction: pour s'opposer à une décision communale, le gouverneur doit obtenir l'avis conforme du collège des gouverneurs. Ce dernier comprend dix personnes: les gouverneurs des neuf provinces, auxquels il faut ajouter le vice-gouverneur du Brabant. La parité linguistique — règle impérative — doit toujours être respectée afin qu'il puisse statuer. D'ailleurs, la députation permanente du Brabant demeure compétente pour les six communes à facilités de la périphérie bruxelloise.

Nous avons, à cet égard, réglé le problème juridictionnel. Nous avons prévu qu'en matière juridictionnelle et compte tenu de la Convention européenne des droits de l'homme, le gouverneur chargé de l'instruction, en l'occurrence le gouverneur du Limbourg ou celui du Hainaut, ne participerait pas au vote. La parité demeure toutefois une règle impérative.

Face à la décision du gouverneur, le recours de la commune, ou de toute personne intéressée, doit être introduit auprès du Roi, dans les délais impartis. En effet, la loi transférant les compétences, et notamment la tutelle sur les communes à statut spécial, qui doit nous être transmise par la Chambre, n'est pas encore votée. Il est évident que lorsque cette loi sera d'application, le recours ne s'adressera plus au Roi, mais directement à l'Exécutif régional compétent.

Les articles 21 à 30 doivent permettre aux francophones de Fourons et aux néerlandophones de Comines-Warneton de voter respectivement à Aubel et à Heuvelland.

Le rapport est clair: un membre d'une Chambre législative n'est pas l'élu d'une province, mais celui de la Nation. Dès lors, on ne contrevient pas à la loi en votant dans une autre province.

Par ailleurs, le secret du vote, problème évoqué à plusieurs reprises en commission, doit être limité à l'endroit où a lieu le vote; l'isoloir doit permettre de s'exprimer dans de bonnes conditions en faveur de l'une ou l'autre liste. Préférer un rôle linguistique à un autre n'est pas contrevenir à la règle du secret de vote. Le ressortissant de Fourons qui irait voter à Aubel ou le ressortissant de Comines qui irait voter à Heuvelland détermine, en effet, son appartenance linguistique, mais c'est un libre choix de sa part. J'estime personnellement que cela constitue, dans la situation actuelle, un élément très intéressant. Des citoyens des deux Communautés vivent sur des frontières linguistiques. Il faut leur permettre de continuer à s'exprimer dans leur culture.

Voilà résumé, l'ensemble du rapport. Je préciserai que quelques pages sont consacrées à l'avis du Conseil d'Etat. En disant «l'avis» je suis fondamentalement généreux, je devrais dire «les avis». Comment peut-on encore accorder un quelconque crédit à l'une ou à l'autre chambre, à partir du moment où une juridiction de type national rend des avis totalement divergents? Personnellement et dans ce cas précis, je m'exprime non pas en qualité de rapporteur, mais de membre d'une Chambre législative: je n'aperçois plus la nécessité d'une telle juridiction si elle ne peut émettre que des opinions divergentes. Il faudra, tôt ou tard, en tirer les conclusions. Je pense que le Conseil d'Etat ne s'est pas rendu compte de la gravité des répercussions sur la situation du pays.

Sur le point de savoir si la législation linguistique a été remise en cause, je vous ai fait part de mon sentiment tout à l'heure. Notre Assemblée s'est également exprimée à ce sujet.

Le Premier ministre a rappelé que, lors de la discussion de la loi de financement des dettes du passé et des secteurs nationaux, devant la Chambre des représentants, celle-ci avait estimé, contre l'avis du Conseil d'Etat, que la modification de la loi devait être votée à la majorité simple.

Les chambres francophones du Conseil d'Etat se sont penchées sur les articles 6 et 6bis. Il est vrai qu'on peut raisonnablement estimer — et j'ai volontairement cité tout à l'heure les situations engendrées par la disparité des différentes communes de ce pays — qu'en définitive, l'équilibre n'a pas été rompu en matière d'égalité entre les citoyens et même entre les communes, des situations urgentes et spéciales pouvant, en effet, justifier des dispositions législatives particulières.

De vives discussions ont été suscitées, au sein de la commission, par une missive émanant de cinq bourgmestres de la périphérie, ce qui a d'ailleurs considérablement ralenti nos travaux. Ceux-ci formulaient des propositions visant à ce que le présent projet abandonne la notion de proportionnalité pour les échevins, supprime le consensus et garantisse aux bourgmestres et échevins en place un statut définitif, de manière à ce qu'ils ne puissent plus être attaqués devant aucune juridiction. Par contre, tout nouvel échevin ou bourgmestre serait soumis à l'avenir aux lois et aux décrets de leur Région et devrait faire la preuve de sa connaissance de la langue de la Région. Ils sollicitaient également le maintien de la tutelle nationale.

Les débats que nous avons eus à ce sujet ont, je crois, été répercutés par la presse.

Certains commissaires ont proposé des amendements et d'autres en ont annoncé, mais ne les ont pas déposés. Cette question a en tout cas été largement débattue et a reçu une réponse, bien que la situation ne se traduise pas de la même façon pour les bourgmestres et échevins de la périphérie et ceux des deux autres communes concernées.

Le présent projet montre à suffisance l'effort qui a été accompli dans le but de trouver une solution à nos problèmes. Les sénateurs qui ont participé aux travaux de la commission ne sont certainement pas persuadés d'avoir trouvé la solution miracle, mais ils ont chacun fait preuve de la volonté, d'une part, de défendre, avec légitimité, la Communauté à laquelle ils appartiennent et, d'autre part, de rechercher un mode de vie qui puisse encore être traduit dans nos lois et nos dispositions administratives.

La tâche n'était pas facile, mais on ne peut reprocher ni au gouvernement ni aux commissaires présents de ne pas avoir essayé d'aboutir à une solution. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Arts, rapporteur.

De heer Arts, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, met veel en volgehouden ijver heeft de bijzondere commissie, waarvan ik de eer heb rapporteur te zijn, onder uw gewaardeerde leiding, gedurende 14 vergaderingen gespreid over vier en een halve dag, dit ontwerp van wet besproken.

De efficiënte manier van werken en de erop volgende opstelling van het verslag waren slechts mogelijk dank zij de discipline en de werkkraft, niet alleen van de commissieleden, maar eveneens van alle betrokken diensten van de Senaat, het secretariaat, het economaat en de verzending. Ik hecht er dan ook aan mijn dank en waardering uitdrukkelijk kenbaar te maken.

Het onderhavige ontwerp van wet — ik leg hierop de nadruk — heeft duidelijk een politieke strekking. Het beoogt pacificatie, zowel voor de gemeenten met een bijzondere taalregeling, als voor de nationale instellingen. Dit laatste aspect is misschien tot nu toe onvoldoende aan bod gekomen en ik zal daarover straks uitweiden.

Alle betrokkenen erkennen dat het voorgestelde ontwerp van wet zeer ingewikkelde pacificatieregels voorstelt. Men kan rustig spreken van een *Belgian pacification technology*. Dit wil echter niet *a priori* zeggen dat de regeling onduidelijk is. Het verslag over de werkzaamheden van de commissie probeert, waar mogelijk en nodig, meer duidelijkheid te brengen.

De ingewikkelde regeling is noodzakelijk omdat wij, zoals de minister van Institutionele Hervormingen het formuleerde, « een stok achter de deur » moeten hebben voor die gevallen waar plaatselijk de pacificatie niet zou worden nagestreefd.

Mijn uiteenzetting bevat volgende punten: 1. het parallelisme tussen de betrokken gemeenten; 2. het onweerlegbaar vermoeden van taalkennis; 3. de regels voor plaatselijke pacificatie; 4. de regels voor nationale pacificatie; 5. de speciale verkiezingswetgeving voor Komen-Waasten en Voeren; 6. de ingediende amendementen en 7. een slotbeschouwing.

1. Een principiële vraag die tijdens de behandeling in de commissie geregeld werd gesteld, houdt verband met het parallelisme in de voorgestelde constructie tussen, enerzijds, Voeren en Komen en de zes randgemeenten en, anderzijds, alle rand- en taalgrensgemeenten.

Uiteraard was die vraag gekoppeld aan het onderzoek betreffende de grondwettigheid van het ontwerp, meer bepaald in verband met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet: gelijkheid en niet-discriminatie.

De beantwoording van deze vraag is niet onbelangrijk nu het Arbitragehof zeer binnenkort, ingevolge de grondwetswijziging, bevoegd zal zijn. Wij hebben immers die grondwettigheidscontrole afgestaan.

De antwoorden van de regering waren sterk politiek geïnspireerd. Ik citeer letterlijk de Eerste minister:

« Het verschil dat gemaakt wordt tussen deze gemeenten is een gevolg van het zoeken naar een globaal evenwicht tussen de Gemeenschappen van ons land. Om tot een dergelijk evenwicht te komen hebben de onderhandelaars van het akkoord en de regering de verschillende onderdelen van het compromis minutieus moeten afwegen.

Het verschil dat daarbij tussen de bedoelde gemeenten wordt gemaakt is er een logisch gevolg van. Het ontwerp garandeert aan alle inwoners een bestuur dat conform is aan de vereisten gesteld in artikel 108 van de Grondwet. Op die manier worden de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet niet geschonden. »

Dat vindt u op bladzijde 60 van het verslag.

Uit de verslaggeving over de bespreking van artikel 3 citeer ik de minister voor Institutionele Hervormingen, bladzijde 92 van het verslag:

« Dat er ten aanzien van artikel 6 van Grondwet reeds lang verschillende behandelingswijzen zijn voor diverse gemeenten bijvoorbeeld inzake voogdij en dat niet kan worden ontkend dat de gemeenten een specifieke situatie meebrengen, afwijkend van alle andere gemeenten. »

Hoewel er bij de artikelsgewijze bespreking, bij ieder artikel een amendement werd ingediend om Komen-Waasten uit de regeling van het ontwerp te halen, werd eerst bij de behandeling van artikel 13 door een commissielid een merkwaardig historisch verslag gegeven over de taalsituatie der gemeente Komen ter verdediging van deze amendementen.

Wellicht als repliek daarop betoogde een ander commissielid bij de behandeling van artikel 14 in een uitgebreide uiteenzetting — ik resumeer de bladzijden 146 en 147 — dat de wetgever soeverein het al dan niet parallelisme vaststelt; dat er nu reeds gediversifieerde regels gelden in het taalgebruik voor de gemeenten met bijzondere taalregeling, zelfs onder de randgemeenten onderling; dat de oplossing van een nationaal communautair probleem zulke benadering rechtvaardigde, wat het argument van de regering is, en dat er verschillende gelijkenissen zijn tussen de Komense en Voerense situatie.

2. Een tweede punt, waarin de Raad van State centraal staat, is de juridische constructie van het weerlegbaar en onweerlegbaar vermoeden van taalkennis der lokale mandatarissen in de gemeenten met bijzondere taalregeling.

Het is klaarblijkelijk de bedoeling geweest om de rechtspraak van de Raad van State, die weliswaar formeel uitgevoerd werd en wordt, om te zetten in een wetgeving, daarbij gebruikmakend van een constructie als het ware aangebracht door die rechtspraak van de Raad van State.

Dat uit het advies van de Raad van State, afdeling administratie, duidelijk een verdeeldheid blijkt tussen Nederlandstaligen en Franstaligen, heeft in de commissie aanleiding gegeven tot de merkwaardige situatie dat Franstalige commissieleden communautaire amendementen verdedigden met argumenten van de Nederlandstalige staatsraden.

De discussie onder de Vlaamse staatsraden en de regering inzake het onweerlegbaar of weerlegbaar vermoeden gaat specifiek over de gevolgen van de rechtstreekse verkiezing.

De Raad van State had terecht — en blijkbaar tot zijn spijt — geconstateerd, dat de wetgeving hem niet toeliet de taalkennis van een rechtstreeks verkozen te onderzoeken, vermits deze verkiesbaarheidsvoorwaarde niet in de wet was ingeschreven. Dit feitelijk onweerlegbaar vermoeden wordt in het ontwerp omgezet in een wettelijk onweerlegbaar vermoeden omdat inderdaad geen nieuwe verkiesbaarheidsvoorwaarde wordt toegevoegd.

Ook de techniek van het weerlegbaar vermoeden van taalkennis, maar dan in hoofde van de benoemde mandatarissen, is aangebracht door de rechtspraak van de Raad van State en wordt in het ontwerp gedetailleerd uitgewerkt in hoofde van de burgemeester, de dienstdoende burgemeester, de voorzitter en de dienstdoende voorzitter van het OCMW.

In de commissie werden geen nieuwe argumenten aangehaald die het advies van de Vlaamse staatsraden steunen. De bespreking heeft wel uitdrukkelijk bevestigd dat iedere schepen, voor zover hij als individuele bestuursvoorzitter optreedt, bijvoorbeeld als waarnemend burgemeester, onder het weerlegbaar vermoeden valt.

De bespreking heeft ook de uitdrukkelijke en herhaalde bevestiging gegeven van de zienswijze van een commissielid die op bladzijde 157 van het verslag is weergegeven en die door de minister is bevestigd:

«Een betrokkene kan zich uitdrukken in een andere taal dan die van het taalgebied. Dit feit heeft geen gevolgen op de geldigheid van de besluitvorming. De in vreemde taal uitgesproken woorden kunnen geen rechtsgevolgen hebben en dit feit is niet strafbaar.»

De feitelijke situatie in verscheidene van de betrokken gemeenten wordt dus niet bestreden. De taalwetgeving moet zonder enige discussie worden nageleefd en het toezicht erop behoort aan de executieven.

3. Er bestaan specifieke spelregels voor de beoogde plaatselijke pacificatie. Het nagestreefde samenwerkingsmodel uitgaande van de noodzakelijk rechtstreekse verkiezing van schepenen en OCMW-raadsleden ter wille van de constructie van de taalkennis, wordt uitgewerkt door de proportionele samenstelling, de besluitvorming bij consensus en de beslotenheid van het schepencollege en van het vast bureau.

Verscheidene uiteenzettingen en replieken hebben deze normen in verband met de proportionaliteitsregel nader toegelicht en verduidelijkt. Door in de oorspronkelijke tekst de verwijzing naar artikel 57 en 58 van de gemeentekieswet te schrappen, is het duidelijk dat bij een vacature het mandaat van schepenen toekomt aan het gemeenteraadslid dat in de volgorde van de verkiezing net na de laatst toegewezen schepenen van dezelfde lijst staat.

Het blijkt eveneens uit de bespreking in de commissie dat de consensusregel een van de sleutelartikelen is. Om dat te onderstrepen verwijs ik naar enkele uitdrukkingen die in de commissie werden gebruikt: «schepen taalwachter heeft vetorecht» en «geen consensus — kan provocerend — de gemeente tot nadeel strekken».

De discussie heeft belangrijke specificaties en nuanceringen naar voren gebracht:

Over welke beslissingen dient er een consensus te bestaan?

«Elke beslissing ook de loutere uitvoeringsbeslissing heeft een consensus nodig». Bladzijde 133 van het verslag.

«Alleen het beslissingsvoorstel waarover geen consensus wordt bereikt, gaat voor beslissing naar de gemeenteraad. Indien

daarna nog voor de uitvoering ervan andere beslissingen nodig zijn dan is het opnieuw de normale procedure die geldt.»

Dat zijn de woorden van de Nederlandstalige minister van Institutionele Hervormingen, weergegeven op pagina 131. Hoe wordt de consensus vastgesteld?

Alleen het ontbreken van een consensus wordt vastgesteld en genotuleerd. Pagina's 93 en 132.

Wanneer wordt de zaak naar de gemeenteraad verwezen?

Volgens een aanvaard amendement bij artikel 9 is het de taak van de burgemeester de raad bijeen te roepen. Uiteraard kan het punt ook op de agenda vermeld worden, eensluidend de vigerende wetgeving.

Is de verwijzing naar de raad noodzakelijk?

Volgens vele commissieleden zal in de praktijk bij niet-consensus, het betrokken punt van het schepencollege of van het vast bureau van het OCMW, worden uitgesteld om, juist na overleg, toch een consensus te bereiken.

De wettelijke beslotenheid voor het schepencollege die in het ontwerp wordt opgelegd voor alle gemeenten — dit is het enige artikel dat geldt voor alle gemeenten — is andermaal de vertaling van rechtspraak en gewoonterecht.

De niet te beantwoorden vraag is welke daarbij de invloed en de houding zullen zijn van iedere schepen afzonderlijk.

Uit de bespreking bleek dat de beslotenheid van de wetgeving niet betekende dat de leden ervan door geheimhouding waren gebonden, maar ik citeer de Vice-Eerste minister en minister van Institutionele Hervormingen:

«Er mag geen publiciteit worden gegeven aan de beraadslagingen en besluiten van het college van burgemeester en schepenen (noch het college noch de gemeenteraad kan besluiten de vergadering openbaar te maken).

Alleen de beslissingen moeten genotuleerd worden om rechtsgevolgen te kunnen hebben.

Die beslissingen mogen alleen opgenomen worden in de taal van het taalgebied waarin de gemeente gelegen is. Dat alleen de beslissingen in de notulen worden opgenomen, wordt bevestigd door de voorgestelde toevoeging aan artikel 89 van de gemeentewet.

De toezichthoudende overheid kan alle haar ter beschikking staande middelen aanwenden om de geldigheid van de handelingen na te gaan.

De burgemeester en de gemeentesecretaris ondertekenen alleen de notulen waarin de beslissingen zijn opgenomen.»

4. Hoe wordt de beoogde pacificatie op nationaal niveau bereikt?

Het antwoord dat in commissie niet uitdrukkelijk werd gegeven maar uit samenvoeging van vragen en verklaringen blijkt, is wellicht te eenvoudig om waar te zijn.

De nationale regering zal zich met uitzondering van de benoeming van de burgemeester met deze problematiek niet meer hoeven, of beter gezegd, kunnen bezighouden. De dossiers kunnen, met uitzondering van de benoeming van de burgemeester, formeel niet meer op de regeringstafel ter beslissing worden gelegd.

Deze toestand wordt bereikt indien dit ontwerp en het bevoegdheidsontwerp in verband met de uitvoering der voorgedragen van de nationale regering naar de gewestelijke executieve.

Wel blijft er een «nationaal voogdijelement» werken in het gouverneurscollege van artikel 1 dat, zoals de nationale regering, paritair is samengesteld. De gouverneurs, deel uitmakend van dit college, dat niet noodzakelijk uit 10 leden hoeft te bestaan als het maar paritair is, zijn in de hoedanigheid van lid van het college dus niet vatbaar voor enige injunctie van wie ook zodat geen nationale minister in het Parlement ter verantwoording kan worden geroepen en iedere betwisting als het ware wordt «gedenationaliseerd».

De initiatiefnemende gouverneur van Henegouwen of Limburg blijft optreden onder de politieke verantwoordelijkheid van de respectieve executieve. Het bindend advies van het gouverneurscollege in de specifiek aangeduide materies is enkel verplicht gemotiveerd bij de bijzondere voogdij omwille van de beroepsbeoordeling.

Uiteraard is de betekenis van het «eensluitend» zijn van het advies dat dit een meerderheidsadvies is, terwijl de term «negatief advies» dient te worden omschreven als «afwijkend advies ten opzichte van wat de gouverneur heeft voorgesteld».

Alleen vanaf de dag dat de gouverneur van Limburg of Henegouwen het college van gouverneurs om advies verzoekt tot op de dag dat dit advies op het betrokken provinciaal gouvernement wordt betekend, is de termijn van de procedures ingeschreven in de gemeentewet, geschorst.

Aangezien de organisatie van het administratief toezicht nationale bevoegdheid blijft, was het in de bespreking van dit ontwerp aangewezen, het begrip «organisatie van administratief toezicht» nader te bepalen.

De regering stelt de toepassing van de huidige rechtsleer als antwoord: — het bepalen van de handelingen waarop toezicht slaat; — de techniek van het toezicht; — de overheid die het toezicht uitoefent; — de belangrijkste bestanddelen van de procedure (goedkeuring, vernietiging of andere).

De vraag werd gesteld welke de regel is, indien de schending van de taalwetgeving buiten de adviesbevoegdheid van het college van gouverneurs valt en indien er meerdere gronden voor vernietiging zijn. Ik citeer het antwoord van de minister op pagina 103 van het verslag. «Is bij die gronden echter een taalwetgrond die op zichzelf volstaat om een vernietigingsbesluit te treffen, dan gaat deze procedure niet door.» Bedoeld is, dat dan de procedure voor het college van gouverneurs niet van toepassing is.

Wat gebeurt er tenslotte met een onwillige mandataris die de wet geregeld overtreedt? Hoe verloopt dan de tuchtprocedure in de betrokken gemeenten? De vraagstellers bedoelden duidelijk: hoe wordt de herhaalde overtreding van de taalwet gesancioneerd, nu artikel 56 van de gemeentewet in tuchtzaken het optreden met bindend advies van het college van gouverneurs voorschrijft.

Verscheidene keren heeft de regering bevestigd, dat herhaalde overtredingen van de wet de toepassing van artikel 56 kunnen meebrengen. Deze bevestiging verdient bijzonder de aandacht en is dan ook op drie plaatsen in het verslag genoteerd, namelijk op de pagina's 70, 104 en 158. Uiteraard wordt hier niet de specifieke toepassing van de artikelen 4 en 14 van het ontwerp bedoeld.

5. De in het ontwerp opgenomen wijzigingen in de kieswetgeving zijn beperkt, hoewel gespreid over talrijke artikelen, en bieden de kiezers van Komen-Waasten en Voeren de mogelijkheid om voor het nationale en het Europese Parlement hun stem naar keuze in de eigen gemeente of in de naburige gemeente Heuvelland of Aubel uit te brengen.

In de motivering en bespreking werd uiteraard veel aandacht besteed aan de vraag of het geheim karakter van de verkiezingen wel gewaarborgd blijft. De discussie hierover werd omstandig gevoerd, ook in deze zaal, bij de behandeling van de wijziging van de artikelen 47 en 48 van de Grondwet en werd als het ware herhaald.

De opmerking in de memorie van toelichting, op pagina 22, dat de Natie ondeelbaar is en dat bijgevolg het mandaat tot vertegenwoordiging van de Natie eensluitend artikel 32 van de Grondwet niet kan worden opgesplitst, lokte geen reacties uit. Dit is een belangrijke aanwijzing voor de niet-opgeloste vraag — die echter bij de bespreking van dit ontwerp niet aan de orde is — hoe de Franstalige minderheden uit de randgemeenten kiesgerechtigd zullen zijn voor de regionale Raad. Wij zullen deze motivering wellicht te gepasten tijde met genoegen herlezen.

6. Uit een overzicht van de amendementen die bij de behandeling in de commissie vooral door de oppositie werden ingediend, blijkt dat telkens opnieuw dezelfde voorstellen bij ieder artikel

werden geformuleerd. Ik geef hiervan een overzicht. Ten eerste, het artikel in kwestie schrappen. Ten tweede, de toepassing op de gemeente Komen-Waasten uitsluiten. Ten derde, een gemotiveerd in de plaats van een eensluitend advies van het college van gouverneurs eisen. Ten vierde, het college van gouverneurs door de bevoegde executieve vervangen behalve bij de benoeming van de voorzitter van het OCMW. Deze kan slechts worden benoemd indien dat college een eensluitend advies geeft. Ten vijfde, een reeks voorstellen van procedure met betrekking tot de uitvoeringsbesluiten.

Opmerkelijk was wel dat de communautaire amendementen door de oppositie op een verdeelde wijze werden benaderd, zodat geen gemeenschappelijk globaal alternatief werd voorgedragen.

7. Of de beoogde pacificatie een kans krijgt, zal blijken uit het gedrag van de nieuw gekozen mandatarissen en de inspiratie die zij bij hun politieke vrienden zullen halen.

Het ontwerp biedt een pacificatiemogelijkheid en duidt de verantwoordelijken voor de pacificatie scherp aan.

Mag ik mij ten slotte een opmerking veroorloven over het taalgebruik in de commissie zelf?

Om de verstaanbaarheid van de argumenten te verhogen over de taalgroepen heen, werd er geregeld een beroep gedaan op in het Latijn uitgedrukte begrippen. Ik besluit dan ook, of beter, ik concludeer *in fine*:

Dit ontwerp creëert de pacificatie in de faciliteitengemeenten door participatie en consensus in de colleges en niet door een provocerend vetorecht.

Quod erat demonstrandum. Wij zouden dit ontwerp dan ook best de *lex pacificationis secundum Johannem Lucam* noemen of, in het Nederlands, de pacificatie van Jean-Luc. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à Mme Delruelle.

Mme Delruelle-Ghobert. — Monsieur le Président, je tiens tout d'abord à féliciter, au nom de mon groupe, nos collègues Collignon et Arts pour la qualité de leur rapport et leur exprimer la considération de mon groupe pour le travail accompli. Cela étant dit, le projet dont nous entamons la discussion est considéré par le gouvernement comme une partie d'un ensemble de mesures visant à réaliser la pacification dans les communes à régime linguistique spécial. Le gouvernement ajoute que, sur la plan politique, il s'agit d'une tentative honnête de réaliser cet objectif.

Permettez-moi, monsieur le Premier ministre, de douter sinon de votre sincérité, du moins de votre conviction. A mon sens, il aurait été plus honnête — je reprends vos propres termes — de ne pas vous réfugier derrière l'alibi de la pacification pour justifier un projet dont la motivation essentielle est ailleurs. En vérité, ce que le gouvernement cherche à atteindre au profit de l'actuelle coalition, c'est l'élimination de la menace permanente d'une crise provoquée par de nouvelles affaires Happart ou Cappaert qui furent sans doute, j'en conviens, parmi les éléments à la base de la chute du gouvernement précédent.

Je ne dirai pas que cette tentative n'est pas souhaitable, elle est même indispensable. Comme vous, je reconnais que ce problème empoisonne depuis de trop nombreuses années la vie politique de notre pays. Mais que dire de la solution préconisée? En demandant à votre majorité de voter les dispositions de ce projet, vous prenez, monsieur le Premier ministre, non seulement le risque majeur de sacrifier la stabilité de huit communes regroupant plus de 70 000 habitants, mais vous commettez une ingérence fatale dans le principe de l'autonomie communale cher à chacun d'entre nous.

C'est donc dans une précipitation extrême, motivée par la proximité des élections communales, que vous introduisez une modification fondamentale de la loi communale, loi excellente qui, depuis cent cinquante ans, concerne toutes les communes de notre pays et, à ce titre, doit être considérée comme un des piliers les plus fondamentaux de notre vie démocratique.

Pour le groupe PRL, ce projet est tout à fait inacceptable car il est discriminatoire, artificiel, ambigu et antidémocratique.

Il est discriminatoire, et ce à plus d'un titre. Je citerai quelques exemples en application des articles clés du projet.

Le projet va créer six types de communes :

- Les communes unilingues en Région flamande ou en Région wallonne;
- Les communes bilingues soumises à la tutelle particulière dont on va doter la sous-région de Bruxelles-Capitale;
- Les six communes de la périphérie bruxelloise;
- Fourons et Comines-Warнетon;
- Les communes germanophones.

Par ailleurs, le projet organise, pour huit communes sur six cent que compte notre pays, l'élection directe des échevins à la proportionnelle. En outre, il rend obligatoire le consensus pour toute délibération du Collège des bourgmestre et échevins. De la sorte, non seulement ces communes seront arbitrairement différentes de toutes les autres communes du Royaume mais, en plus, elles seront complètement ingérables, ce qui entraînera d'énormes problèmes quotidiens pour leurs habitants.

Autre discrimination: la désignation des membres des CPAS dans lesdites communes. Ils seront également élus directement par les électeurs de la commune selon les règles prévues par la loi électorale communale. Par ces dispositions, le mécanisme du bon fonctionnement pourra être enrayé puisqu'une majorité différente de celle des conseillers communaux pourrait se dégager, entraînant ainsi des risques supplémentaires de conflits, voire de blocages, dans les relations de la commune et son CPAS.

Autre discrimination: le jumelage de Fourons et de Mouscron-Comines. Il est indéniable que la commune de Fourons connaît, depuis de trop nombreuses années maintenant, une situation conflictuelle. Il n'en est pas du tout de même de Comines où, jusqu'à présent, régnaient l'entente et la paix communautaires. A plusieurs reprises, au cours des débats en commission, nous avons interrogé le représentant du gouvernement sur les motifs de cette analogie entre Fourons et Mouscron-Comines. En guise de réponse, nous n'avons eu que des balbutiements; jamais une affirmation claire, nette et précise.

Ce projet de loi est artificiel. En effet, l'échafaudage réglementaire imaginé par le gouvernement va entraîner une confusion des pouvoirs tout à fait préjudiciable au bon fonctionnement communal.

Chaque fois qu'un échevin sera en désaccord avec ses collègues et que le consensus ne se trouvera pas réalisé au sein du Collège, la question litigieuse devra être portée devant le conseil communal. C'est ce dernier qui statuera. Par ce fait-là, le conseil communal sera appelé à gouverner au lieu du Collège dès qu'il y aura demande d'évocation par un échevin.

Permettez-moi une comparaison!

C'est comme si un ministre, en désaccord avec ses collègues du gouvernement sur un point précis, pouvait demander que le Parlement soit saisi de ce problème et qu'il puisse en décider à la place du gouvernement. C'est assez inimaginable et absurde.

On peut d'ailleurs en déduire que n'importe quel échevin «trouble-fête» décidera qui, en fin de compte, du Collège ou du conseil communal, sera compétent. L'organe compétent changera de cas en cas, au gré de l'humeur des échevins. Nous nous trouvons devant un «gouvernement d'assemblée» absolument contraire aux principes du droit public belge.

Une autre caractéristique de ce projet est son ambiguïté. Cette nouvelle législation sera, dans l'avenir, un facteur d'insécurité juridique et source d'une multiplication de contestations. En effet, certaines dispositions sont volontairement incomplètes. Ainsi, rien n'est dit du fonctionnement du Collège des gouverneurs, notamment en matière d'emploi des langues, de délais, de publicité ou de droit de la défense.

D'autres dispositions permettent sciemment une double lecture par la majorité. Ainsi en va-t-il en ce qui concerne l'emploi des langues au Collège des bourgmestre et échevins. Cette double interprétation fut évidente lors des débats en commission.

Ce projet de loi est antidémocratique. Par l'application du principe de l'élection directe à la proportionnelle, le citoyen ne comprendra plus comment sa commune est gérée, il n'en saisira plus très bien le mode de fonctionnement. Un principe simple, que tout le monde comprend, est que la majorité est au pouvoir et, dès lors, gouverne, et que la minorité, qui se trouve dans l'opposition, contrôle et critique.

Or, le projet qui nous est soumis prévoit que certains échevins de la minorité participeront aux délibérations du Collège, mais, en même temps, se retrouveront dans l'opposition proprement dite au conseil communal. Chaque citoyen de notre pays a droit à une commune gérée par un Collège échevinal stable, cohérent et solidaire. C'est à ce mécanisme, pratiquement idéal, que votre projet vient de mettre un terme aussi brutal qu'arbitraire et inutile.

Avant de clôturer cette intervention, je voudrais, sans me lancer dans une surenchère communautaire, ranimer dans la mémoire de mes collègues francophones, les déclarations des responsables du PS et du PSC, faites il y a peu de temps.

Le PS disait: «Montrons-leur que nous comptons» en se fondant sur la défense du bourgmestre de Fourons et le PSC parlait de dignité francophone. Son président s'était, par ailleurs, exclamé «Une commune est une commune.»

Nous savons aujourd'hui ce que cela signifie: une capitulation francophone en rase campagne:

— Le maintien de Fourons dans la Région flamande et la condamnation à terme de son bourgmestre;

— Le maintien, dans la Région flamande, des communes à facilités de la périphérie bruxelloise;

— Pas d'extension des facilités; au contraire, celles-ci sont bétonnées dans la Constitution. Certains m'objecteront que cela constitue une concession aux francophones et, dès lors, une

purement psychologique car, dans le passé, il fallait déjà un accord entre les deux Communautés pour modifier la législation sur l'emploi des langues. Le verrouillage date, en fait, de 1970-1971, lors de l'instauration de la règle de la parité linguistique au sein du gouvernement et de la procédure de la sonnette d'alarme;

— La tutelle du ministre de l'Intérieur sur les communes à facilités est transférée à l'Exécutif flamand;

— L'obligation de parler, au conseil communal, la langue de la Région, en l'occurrence le néerlandais, et cela dans la ligne de la jurisprudence du Conseil d'Etat;

— Le premier échevin ne peut plus exercer la fonction de bourgmestre en cas d'annulation de sa nomination pour absence de connaissance de la langue de la Région;

— La compétence des seules chambres flamandes du Conseil d'Etat pour toute contestation en matière d'application des lois linguistiques est requise, notamment en matière de connaissance des langues par les mandataires publics;

— Par l'élection directe à la proportionnelle, nous verrons une représentation de la minorité flamande au collège échevinal dans cinq communes; par la règle du consensus, un droit de veto sera accordé aux échevins flamands minoritaires, avec renvoi de l'affaire au conseil communal.

En conclusion, je répète que pour nous ce projet est tout à fait inacceptable. Son ambition de rétablir la paix communautaire, qu'on ne peut au demeurant que souhaiter avec ardeur, est certes louable, mais les modalités proposées n'aboutiront qu'à accentuer les tensions communautaires au lieu de les apaiser.

Le gouvernement veut notamment imposer cet apaisement par le recours à la règle du consensus. Or, un consensus, un consentement, un accord cela ne s'impose pas. L'entente ne règne quelque part que parce que les protagonistes le veulent, le souhaitent. Sans leur volonté, un consensus n'existe pas. Qui est jamais parvenu par le biais d'un texte juridique ou légal à faire s'entendre des gens qui ne le souhaitent pas. Les réactions enregistrées, tant du côté flamand que du côté francophone, dans les communes concernées, mais aussi dans l'ensemble du

pays, donnent à penser que ce projet a les meilleures chances de manquer son objectif.

C'est la raison pour laquelle le groupe PRL ne peut en aucun cas y souscrire.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Pede.

De heer Pede. — Mijnheer de Voorzitter, de Eerste minister poogt met dit wetsontwerp een oplossing te vinden voor onze communautaire problemen en, zo beweert hij althans, een pacificatie te bereiken. De kern van de problematiek is Voeren.

Mijnheer de Eerste minister, u had de pacificatie op twee manieren kunnen realiseren, maar niet op de wijze die u voorstelt. U had de toepassing van de huidige taalwetgeving kunnen afdwingen, maar daar had u blijkbaar de voorbije jaren enige moeite mee, ofwel had u eenvoudigweg de taalwetgeving kunnen doen wijzigen.

U hebt in feite, onrechtstreeks, voor de tweede oplossing gekozen. U brengt hiermee echter schade toe aan de gemeentewet, de gemeentekieswet, de organieke wet op de OCMW, en aan provinciale en gemeentelijke instellingen. Ook aan de wijze waarop de wetgeving en Europese verkiezingen worden georganiseerd, wordt getornd. U hebt, zoals u zegt, niet de taalwetgeving *sensu stricto* gewijzigd, waarmede ik bedoel de wet van 3 augustus 1963 of het koninklijk besluit houdende de coördinatie van de taalwetgevingen van 18 juli 1966, maar u brengt echter via een omweg heel wat wijzigingen aan in verscheidene wetten, die hoe dan ook in verband staan met de taalwetgeving.

De eerste vraag die ik naar voren wil brengen en die ook herhaalde malen in de commissie werd gesteld, maar waarop tot nu toe geen duidelijk antwoord werd gegeven, is waarom u Komen-Waasten hebt gekoppeld aan de problematiek van Voeren.

Ik wil even zeer kort in herinnering brengen wat de Raad van State dienaangaande heeft gezegd. De Nederlandstalige leden van de Raad van State hebben het volgende gepreciseerd: « Een dergelijk openlijk verzet van een gemeentebestuur tegen de wet en het centraal gezag in de Staat, gezag dat de wet wil handhaven, is kennelijk een uitzonderlijke toestand die uitzonderlijke maatregelen rechtvaardigt. In de gemeente Komen, langs de andere kant van de taalgrens, wordt de gemeente niet bestuurd in een andere taal dan door de taalwetgeving voorgeschreven taal. Er is dus met betrekking tot de naleving van de taalwetgeving geen conflict met de gouverneur of met de bestendige deputatie van de provincie Henegouwen of met de regering. » Als conclusie zegt de Raad van State: « De uitzonderlijke toestand die bestaat in Voeren — en uitzonderlijke maatregelen kan rechtvaardigen — bestaat kennelijk niet in Komen. »

De Franstalige leden van de Raad van State hebben een gelijkaardige beoordeling. Zij zeggen het volgende: « Die verschillende behandeling zou geweigerd kunnen worden door de omstandigheid dat er zich in die gemeente specifieke problemen voordoen die in de andere faciliteitengemeente niet bestaan. Bijzondere problemen vragen nu eenmaal een bijzondere regeling. » Zij zitten dus op dezelfde golflengte. Verder wordt gesteld: « Met betrekking tot de regels die alleen van toepassing zijn op de gemeente Komen-Waasten en Voeren is uit de memorie van toelichting niet gebleken dat er bijzondere aan die twee gemeenten eigen zijnde omstandigheden bestaan die de toepassing van aparte regels op objectieve wijze zouden verantwoorden. Het is de zaak van de regering en van het Parlement om uit te maken of er zodanige omstandigheden aanwezig zijn. »

In dit verband wil ik onmiddellijk verwijzen naar artikel 107ter van de Grondwet dat wij een paar weken geleden hebben gewijzigd, wijziging die intussen ook door de Kamer werd goedgekeurd. In artikel 107ter wordt bepaald dat het Arbitragehof in de toekomst ook bevoegdheden als constitutioneel hof zal krijgen, weliswaar slechts voor de toepassing van drie artikelen, namelijk artikel 6 over de gelijkheid van de Belgen, artikel 6bis over de non-discriminatie en artikel 17 dat hier echter niet ter zake is. Ik weet ook dat er nog uitvoeringswetten moeten worden goedgekeurd om het Arbitragehof als constitutioneel hof operationeel te maken. Ik heb echter de indruk dat er grote

kans bestaat dat deze nieuwe wet — nu iedereen die er belang bij heeft zich kan wenden tot het Arbitragehof om de toetsing te vragen van de wet aan de constitutionele regels — bij gebrek aan duidelijke uitleg over die uitzonderlijke omstandigheden, vernietigd zou kunnen worden. Deze opmerking is niet nieuw. Ik heb ze reeds geformuleerd bij de bespreking van artikel 59bis, paragraaf 4, van de Grondwet en ik was niet de enige. Ook de heer De Bondt — die hier vandaag niet aanwezig is — heeft in de commissie hieromtrent een vraag gesteld. In de memorie van toelichting zegt u, mijnheer de Eerste minister, dat het de wetgever toekomt, de omstandigheden te bepalen die tot een gerechtvaardigde differentiëring kunnen leiden. Dat vind ik een totaal onvoldoende antwoord.

Ik zal het vervolgens hebben over het vermoeden van taalkennis. Het vermoeden van taalkennis wordt ingevoerd zowel voor de gemeentemandatarissen als voor de leden van de raad van de OCMW's. Misschien is het wel aan de aandacht van sommige collega's ontsnapt dat dit vermoeden van taalkennis niet alleen geldt voor de zes randgemeenten, voor Voeren en Komen-Waasten, maar ook voor alle gemeenten met taalfaciliteiten, behalve dan de gemeenten van het Duitstalige gebied en de gemeenten van de streek van Malmedy. Het geldt hier zowel het onweerlegbaar vermoeden *iuris et de iure* als het weerlegbaar vermoeden *iuris tantum*. De Raad van State zegt hierover het volgende: « Het door het ontwerp gebuikte ingewikkelde en niet zo doorzichtige procédé om de taalwet te wijzigen bestaat erin in de eerste zin van een nieuw artikel de gelding van de taalwet in het algemeen te erkennen, om daarna in de volgende zin door van een speciaal juridische techniek gebruik te maken — juridische techniek die schijnbaar een toepassingsmodaliteit van een bepaald voorschrift van de taalwetgeving regelt — de toepassing van dat voorschrift in werkelijkheid uit te sluiten. De juridische techniek die hier wordt aangewend, is die van het onweerlegbaar vermoeden. » Stellen dat een mandataris — zo zegt de Raad van State — die geen Nederlands kent waar de wet die kennis vereist, toch recht heeft op rechtszekerheid, komt neer op een erkenning van het recht zich te bevinden in een staat van voortdurende overtreding van een regel van openbare orde.

Ik ga nu niet verder in op wat de Raad van State heeft gezegd. Ik kan enkel vaststellen dat u ook dit advies naast u legt en dat uw houding ten opzichte van de adviezen en de arresten van de Raad van State veranderd is. Vanaf het arrest-Germisch tot de adviezen die later gevolgd zijn op verzoek van de regering, zowel van de vierde Nederlandstalige kamer als van de zesde Franstalige kamer van de Raad van State, werd artikel 3bis betreffende de homogeniteit van de taalgebieden op steeds dezelfde wijze geïnterpreteerd. De Raad van State verwijst zelfs naar de voorbereidende werkzaamheden voor de wijziging van artikel 23 van de Grondwet ten tijde van Eerste minister Gaston Eyskens in 1970. Toen werd voorgesteld ook in dit artikel nogmaals te herhalen dat de homogeniteit van de taalgebieden moest worden nageleefd, is men daar niet op ingegaan omdat men van oordeel was dat artikel 3bis ter zake voldoende duidelijk was. Ik stel vast dat u van die regel, die altijd de uwe is geweest, nu is afgeweken.

Na het juridisch aspect kom ik tot het praktisch aspect van deze problematiek.

In artikel 19 van het ontwerp, zijnde het nieuwe artikel 68bis dat wordt ingevoegd in de gemeentekieswet, en in artikel 16 van het ontwerp, waarmee u een nieuw artikel 25ter in de organieke wet op de OCMW's invoegt, wordt bepaald dat in alle gemeenten die ik daarnet heb vermeld, het vermoeden bestaat van de kennis van de taal van de taalgebied waarin de gemeente is gelegen. Dat vermoeden is onweerlegbaar voor alle gemeenteraadsleden en schepenen en voor de leden van de raad van het OCMW, van het vast bureau met uitzondering van de burgemeester of zijn plaatsvervanger en van de voorzitter van het OCMW of zijn plaatsvervanger, tenzij zij reeds drie jaar deze taak onafgebroken hebben uitgeoefend tussen 1 januari 1983 en 1 januari 1989 — blijkbaar weet de regering niet dat de voorzitter van een OCMW zijn mandaat op 1 april opneemt, maar daarover gaan wij het nu niet hebben. Alleen de taalkennis van de burgemeester of zijn plaatsvervanger en van de voorzitter

van het OCMW of zijn plaatsvervanger, is weerlegbaar. De voorwaarden die daarover moeten worden vervuld, zijn zeer eng opgevat om te vermijden dat men te vaak van deze mogelijkheid gebruik zou maken. Zo kan alleen een gemeenteraadslid, wanneer het de burgemeester of zijn plaatsvervanger betreft, of alleen een lid van het OCMW, wanneer het de voorzitter of zijn plaatsvervanger betreft, bij de Raad van State, een verzoekschrift inleiden over deze problematiek. Dit moet gebeuren binnen de zes maanden na de eedaflegging of het opnemen van het mandaat en is slechts mogelijk op grond van ernstige aanwijzingen voor zover deze zijn af te leiden uit een rechterlijke beslissing, een bekentenis van de mandataris of uit de uitoefening van zijn ambt als individuele bestuuroverheid. Wij mogen daarbij niet vergeten dat voor alle gemeenten van het Rijk werd bepaald dat in de notulen van het schepencollege alleen de beslissingen mogen worden opgenomen. Het is potsierlijk dat daarbij wordt vermeld dat alleen beslissingen rechtsgevolgen kunnen hebben, alsof iets anders geen rechtsgevolgen zou kunnen hebben.

Bovendien — en daarover wordt zeer weinig gesproken — wordt de bewijslast omgekeerd. Voortaan moet het gemeenteraadslid of het lid van het OCMW dat een verzoekschrift indient, het bewijs leveren waar vroeger de burgemeester of de voorzitter zelf het bewijs van het tegendeel moesten leveren.

Mijn conclusie is, wat dit punt betreft, dat het ontgoochelend is dat al degenen die sedert jaren hebben geprotesteerd tegen een situatie die in een bepaalde gemeente bestaat en die voor de meeste Vlamingen — ik kijk nu naar hen die hier daarover vroeger reeds hebben gesproken — onaanvaardbaar was, zich daar zomaar bij neerleggen.

Een derde punt dat ik zal aanraken betreft het gevaar dat acht gemeenten en acht OCMW's dreigen onbestuurbaar te worden.

Wij mogen dit niet onderschatten en uitgaan van de veronderstelling dat de voorgestelde regeling in die gemeenten pacificatie zal brengen.

Allereerst is er de rechtstreekse verkiezing van schepenen, OCMW-raadsleden en leden van het vast bureau. De minister heeft dit waarschijnlijk afgeleid uit het arrest-Happart. Deze was in beroep gegaan tegen de beslissing van de bestendige deputatie van Limburg waarbij hij vervallen verklaard werd als gemeenteraadslid. Hij kreeg gelijk van de Raad van State die argumenteerde dat hij rechtstreeks verkozen is en dat de kennis van een bepaalde taal geen voorwaarde voor verkiesbaarheid is. De Raad van State merkt echter op dat de minister dit arrest slecht geïnterpreteerd heeft. Ik ga daar nu niet verder op in.

De leden van het schepencollege en van het OCMW zullen worden verkozen volgens het systeem «imperiali», zoals de gemeenteraadsleden, maar er zal geen coalitie kunnen worden gevormd. Er zal geen meerderheid zijn noch programma en er zullen vooraf geen afspraken worden gemaakt over de netelige problemen, die er in iedere gemeente bestaan, maar die gelukkig niet overal dezelfde zijn. Daar komt bij dat mensen, die door het toeval van de verkiezingen lid worden van het schepencollege, beslissingen moeten nemen bij consensus.

Ik weet ook dat consensus en eenparigheid niet hetzelfde zijn. Eenparigheid is meer concreet en duidt op een positieve benadering, terwijl een consensus er kan op neerkomen dat men niet reageert, laat begaan en lijdzaam akkoord gaat met de beslissing die wordt genomen. Licht er echter iemand dwars, is er consensus noch eenparigheid. Dit is precies het gevaar dat die acht gemeenten bedreigt, namelijk dat iemand ofwel dwarsligt en chantage pleegt ten opzichte van anderen om niet negatief te reageren, ofwel volkomen negatief reageert waardoor het schepencollege ertoe verplicht is de problematiek te verwijzen naar de gemeenteraad. Een schepencollege bestaat in de kleinere gemeenten doorgaans uit vijf of zes personen, een gemeenteraad echter uit zeventien tot vijftientig, onder wie mensen die niet behoren tot een politieke fractie die in het college is vertegenwoordigd. Overleg in de gemeenteraad zal snel beslissen zeker niet in de hand werken, vooral omdat het dan steeds over delicate punten gaat.

Ik heb ervaring in het gemeentelijke beleid en weet dat in dergelijke gemeenten meestal om de week een vergadering van het schepencollege wordt gehouden met vijftien à vijftientig punten op de agenda. Als een dwarsligger deel uitmaakt van het college ...

De heer Dierickx. — Een democraat, mijnheer Pede. Een dwarsligger kan ook eenvoudig een democraat zijn.

De heer Pede. — Een democraat kan af en toe dwarsliggen, wanneer er een goede reden is. Iemand die altijd dwarsligt, noem ik geen democraat. Om het even welk lid van het college, ook de dwarsligger, heeft de mogelijkheid om elk punt te doen verwijzen naar de gemeenteraad.

De heer Luyten. — Men merkt wel dat de heer Dierickx niet in een randgemeente woont.

De heer Pede. — Allerhande delicate punten kunnen op de agenda voorkomen, zoals het verlenen van bouw-, verkavelings- en uitbatingsvergunningen, de uitvoering van alle besluiten van de gemeenteraad en de bestendige deputatie, maar ook minder belangrijke, zoals bijvoorbeeld de sluitingstijd van de winkels ter gelegenheid van een kermis. Hierdoor kunnen veel moeilijkheden ontstaan.

Mijnheer de Eerste minister, ook de notulering van de beslissingen is belangrijk. De notulen van de bijeenkomsten van het schepencollege liggen alleen ter inzage van de gemeenteraadsleden; de notulen van de gemeenteraad liggen ter inzage van alle inwoners. De delicate aangelegenheden worden aldus niet aan de openbaarheid prijsgegeven; alleen de gemeenteraadsleden hebben er kennis van. Door uw systeem kan ook deze waarborg verloren gaan.

Hetzelfde geldt voor het OCMW en het vast bureau. Het vast bureau is belast met het dagelijks beheer van het OCMW en het komt soms drie keer per week bijeen om dringende aangelegenheden te regelen. Als daar moeilijkheden ontstaan ingevolge de consensusregeling, dan voorspel ik dat het moeilijk zal worden in die gemeenten het OCMW te laten werken. Het zal nog moeilijker worden, kandidaten te vinden die zitting willen hebben in het OCMW, want de raad zal telkens moeten bijeenkomen om de kleinste aangelegenheden te regelen.

De heer Dierickx. — Men kan ze misschien voltijds benoemen en/of het presentiegeld verhogen.

De heer Pede. — Men zal geen personen van enig niveau meer vinden als men in die omstandigheden moet werken.

De heer Dierickx. — Ik ben er niet voor, het is de regering die dit voorstelt.

De heer Pede. — Maar ik reageer op uw onderbreking.

Mijnheer de Eerste minister, waarom worden deze zaken zo geregeld? In plaats van een pacificatie tot stand te brengen, wordt stof voor conflicten geleverd in de acht gemeenten waarover het gaat. Ik voorspel dat er enorme moeilijkheden zullen ontstaan.

Ik heb nog een aantal vragen in verband met een ander belangrijk punt, namelijk de uitschakeling van de bestendige deputatie van Limburg wat het administratieve toezicht betreft en het onder voogdij plaatsen van de gouverneur van Limburg. Deze laatste kan geen beslissingen meer nemen tenzij hij refereert aan het college van gouverneurs. Ik heb de indruk dat hier wordt afgerekend met het college en de regeringscommissaris die, volgens mij, tot nu toe altijd hun plicht hebben gedaan, maar die blijkbaar in het verleden iemand hebben mishaaagd.

Wij mogen niet vergeten dat het administratieve toezicht altijd een van de belangrijkste kenmerken is geweest van onze staatsstructuur en van onze Grondwet die werd goedgekeurd in 1831. In die tijd wilde men een sterk centraal gezag, maar ook autonome gemeenten en provincies. Men moest dus een middel vinden om een bepaalde eenheid tot stand te brengen ten einde

conflictsituaties te vermijden, en geen chaos te krijgen. Men heeft dus het administratieve toezicht gecreëerd om er zeker van te zijn dat de gemeenten en de provincies — het staat in artikel 108, ten zesde, van de Grondwet — geen beslissingen zouden nemen waarbij de wet wordt overtreden en geen beslissingen waarbij het algemeen belang zou worden geschaad. Dat is de reden voor het administratief toezicht.

In de bijzondere wet van 8 augustus 1980 werd de verschillende Gewesten de toelating gegeven om eigen termijnen te bepalen zodat er nu drie verschillende termijnen zijn: de Waalse, de Vlaamse en deze van het nationaal domein, van Brussel en tot nu toe de randgemeenten.

In feite is er nu voor het algemeen administratief toezicht een parallel administratief toezicht. Er zijn twee mogelijkheden om administratief toezicht uit te oefenen.

De gouverneur kan alle beslissingen van het college van burgemeester en schepenen en van de gemeenteraad schorsen. Dit geldt voor gemeenten van om het even welke omvang. Bij schorsing kan de gemeente de beslissing intrekken of bevestigen. In het laatste geval wordt ze volgens de gemeentewet doorgestuurd naar de Koning, maar in feite naar de Executieve.

De heer Baert. — Niet altijd!

De heer Pede. — Ik spreek over de schorsing door de gouverneur, en niet over de tweede mogelijkheid, de vernietiging.

De Vice-Eerste minister heeft gezegd dat die regeling niets verandert en dat er voor de schorsing door de gouverneur geen advies noodzakelijk is van het college van gouverneurs.

De gouverneur kan beslissingen vernietigen van gemeenten met minder dan 20 000 inwoners. Welnu, de gemeenten waarover dit ontwerp handelt zijn niet groter. Daarna kan de Koning de beslissing van de gouverneur vernietigen, al is de mogelijkheid niet georganiseerd maar alleen ingeschreven in de wet.

Voor de begrotingen, de rekeningen en de personeelsformatie is er het bijzonder administratief toezicht, de goedkeuring, door de bestendige deputatie, of door de Executieve of van de Koning.

De regeling voor de schorsing blijft ongewijzigd; in alle andere gevallen moet het college van de tien gouverneurs advies geven. Ze krijgen een opdracht waarvoor ze niet zijn benoemd. Ze zullen zich bemoeien met zaken buiten hun provincie en uit een ander taalgebied. Dat is misschien voor de meerderheid aanvaardbaar, maar ik heb de indruk dat het ontwerp te ver gaat.

Het gaat nog verder in verband met punt 6 van artikel 108 van de Grondwet, dat bepaalt dat het toezicht bij wet moet worden geregeld. Het toezicht van de gouverneurs, en de procedure in verband met het college van de tien gouverneurs, moet worden georganiseerd door een, weliswaar in de Ministerraad overlegd, koninklijk besluit, en niet door de wet.

Ook een derde soort administratief toezicht, het specifieke toezicht, wordt de bestendige deputatie en de gouverneur van Limburg ontnomen. Wat tot de bevoegdheid van de bestendige deputatie behoort, gaat naar de gouverneur. Hij kan echter niets doen aangezien hij eerst het advies van zijn negen collega's moet vragen. Hij moet er maar voor zorgen dat zij gunstig advies geven, want anders kan hij zijn beslissing niet uitvoeren. Dit geldt ook voor de kleinste details.

Daaruit blijkt nogmaals duidelijk dat men de bestendige deputatie van Limburg heeft willen treffen. Ik geef als voorbeeld de goedkeuring door de bestendige deputatie van de vastlegging van het presentiegeld van de raadsleden. Heeft men een college van tien gouverneurs nodig om daarover advies te geven? Het maximumbedrag is vastgelegd in een omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken.

Ik kan vele andere voorbeelden geven, zoals de vermindering van de bedieningen van de dienst burgerlijke stand of de vermindering van de wedden van de personeelsleden van de burgerlijke stand.

Hebben dergelijke dingen iets te maken met pacificatie en met een compromis tussen de twee Gemeenschappen? Niemand

heeft er baat bij, de mensen hun eigen bevoegdheden te ontnemen.

Blijkbaar kent de regering de *ratio legis* van de benoeming van de burgemeester buiten de raad niet, want u wil ook hier het college van gouverneurs laten ingrijpen.

Eigenlijk bestond er in de gemeentewet van 1836 maar één mogelijkheid om een burgemeester te benoemen. Vandaag de dag wordt deze mogelijkheid nog steeds het meest toegepast: de meerderheid van de gemeenteraadsleden draagt een kandidaat voor, de gouverneur onderzoekt de moraliteit van deze kandidaat en de Koning benoemt hem. In 1840 — in het midden van de vorige eeuw — ondervond men dat heel wat mensen moeite hadden om de burgemeestersopdrachten uit te voeren. Daarom heeft het centraal gezag de mogelijkheid opgeëist om zelf en zonder voordracht van gemeenteraadsleden een burgemeester aan te wijzen. Na een lange discussie werd een compromis bereikt om een onpartijdige instantie aan te wijzen, die noch bij de autonome gemeente, noch bij het centrale gezag aanleunde, maar zich tussen de twee bevond, namelijk de bestendige deputatie. Men bepaalde dat de burgemeester uit de gemeenteraadskiezers moest komen en 25 jaar oud zijn. De bestendige deputatie moest een advies geven over de opportuniteit om iemand van buiten de raad tot burgemeester te benoemen. Het advies gold niet de persoon zelf.

De beslissing over die opportuniteit wordt nu aan de tien gouverneurs overgelaten, die de streek niet kennen en bovendien regeringscommissarissen zijn. Hierdoor gaat eigenlijk het evenwicht dat in 1848 in onze gemeentewet werd gecreëerd, compleet verloren, aangezien niet meer een onpartijdig college uitspraak doet, maar mensen die zeer sterk bij de uitvoerende macht aanleunen.

Artikel 56 van de gemeentewet, waarin wordt bepaald dat men bij grove nalatigheid kan optreden en een schepen kan afzetten of schorsen, blijft van toepassing, ook voor de acht gemeenten waarin de schepenen rechtstreeks worden gekozen. Dat kan eigenaardige situaties doen ontstaan. Een rechtstreeks verkozen schepen, zoals een raadslid, verkrijgt immers legitimiteit door de rechtstreekse verkiezing. U kunt daar alleen verkiezingsvoorwaarden aan toevoegen, maar u kunt niet de mogelijkheid inschrijven om iemand te schorsen of af te zetten. Deze tegenstrijdigheid blijft in het ontwerp staan.

Ik heb in de commissie geen antwoord op deze opmerking gekregen en ik maak mij ook geen illusies over een eventueel antwoord in de openbare vergadering. Toch wilde ik dit probleem nog eens opwerpen, want ik wil niet dat degenen die later de voorbereidende werkzaamheden van deze wet nakijken, de indruk hebben dat niemand eraan gedacht heeft die opmerking te maken.

Ik heb ook nog een opmerking over de nieuwe regelingen voor de Europese en de wetgevende verkiezingen. Mijnheer de Eerste minister, u denkt met die regeling de pacificatie in de hand te werken. Er zal echter iets heel anders gebeuren in juni 1989 te Voeren. Men zal met veel vertoon en wellicht met bussen naar Aubel gaan om te stemmen. Misschien zal er zelfs een muziekkapel aan te pas komen en zal het geheel worden begeleid door de rijkswacht. Wee degenen die in Voeren blijven om te stemmen, want van hen zal geweten zijn dat zij voor Vlaamse kandidaten hebben gestemd, zoals ook zal geweten zijn dat degenen die naar Aubel gaan, voor Franstalige kandidaten hebben gestemd. Daarna zal men u komen zeggen dat 80 pct. van de Voerenaars voor Franstalige kandidaten heeft gestemd en dat er bijgevolg iets moet worden gewijzigd aan het statuut van die gemeente. Dit alles heeft u blijkbaar over het hoofd gezien. U heeft daar geen rekening mee gehouden, maar vroeg of laat zult u dat toch onder ogen moeten nemen.

In de memorie van toelichting bij het ontwerp heeft u het over een geheel van evenwichtige maatregelen. Het toezicht op de gemeenten wordt toegekend aan de Gewesten. Dat is een wijziging van artikel 7 *in fine* van de bijzondere wet van 8 augustus 1980. Deze bepaling staat in het ontwerp van wet betreffende de bevoegdheidsverdrachten, dat in de Kamer werd ingediend en reeds werd behandeld in de commissie. U heeft ook verklaard, mijnheer de Eerste minister, dat in artikel 2 van

de bijzondere wet van 8 augustus 1980, dat handelt over het vastleggen van de grenzen van de Gewesten, de woorden «bij overgangsmaatregel» zullen verdwijnen. In de commissie heb ik gevraagd wanneer die woorden zullen verdwijnen, wanneer dus de grenzen van de Gewesten definitief zullen worden vastgelegd. Dit maakt immers deel uit van het gehele compromis dat in de regering werd gesloten. U verklaarde dat dit zal gebeuren op het ogenblik dat het statuut van Brussel zal worden goedgekeurd. Wanneer zal het ontwerp van wet betreffende het statuut van Brussel worden ingediend? Dit ontwerp zou immers later, veel later of zelfs te laat kunnen komen en dan zal een van de tegenprestaties nooit wettelijk worden vastgelegd.

Mijnheer de Voorzitter, de PVV zal het ontwerp niet goedkeuren. De PVV wil zelfs niet meewerken aan al wat hier op het getouw staat. Wij willen met heel deze zaak niets te maken hebben. Het ontwerp doet afbreuk aan de taalwetgeving, wat de regering ook moge beweren. Het ontwerp onttrekt Voeren volkomen aan Limburg en ook aan Vlaanderen, onder meer door de bepalingen inzake het administratief toezicht in de ruime zin van het woord en door de bepalingen inzake de wetgevende en Europese verkiezingen. Wij zullen dit ontwerp niet goedkeuren omdat het de bestendige deputatie en de gouverneur van Limburg een onverdiende blaam geeft. Wij zullen het ontwerp niet goedkeuren omdat wij niet willen dat acht gemeenten en hun OCMW onbestuurbaar worden. Wij zullen het ontwerp ook niet goedkeuren omdat het een onweerlegbaar vermoeden van taalkennis invoert voor de lokale politieke mandatarissen en omdat het in de gevallen waar dit vermoeden dan toch weerlegbaar is, zeer moeilijk zal zijn dit vermoeden te bewijzen. De bewijslast ligt immers ten volle bij het gemeenteraadslid of bij het OCMW-raadslid, terwijl de mogelijkheid om het bewijs te leveren zeer beperkt wordt.

Om al deze redenen, mijnheer de Voorzitter, zal de PVV dus tegen het ontwerp stemmen. (*Applaus.*)

M. le Président. — Je vous propose d'interrompre ici cette discussion.

Ik stel u voor deze bespreking te onderbreken. (*Instemming.*)

VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heer Erdman, houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de rechtspleging inzake getuigenverhoor;

Les propositions de loi ci-après ont été déposées:

1° De M. Erdman, modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la procédure en matière d'enquêtes;

2° Door de heer Blanpain:

a) Tot wijziging van de wet van 19 juli 1976 tot instelling van een verlof voor de uitoefening van een politiek mandaat en van de wet van 18 september 1986 tot instelling van een politiek verlof voor de personeelsleden van de overheidsdiensten;

b) Tot instelling van het politiek verlof voor de personeelsleden van de overheidsdiensten.

2° Par M. Blanpain:

a) Modifiant la loi du 19 juillet 1976 instituant un congé pour l'exercice d'un mandat politique et la loi du 18 septembre 1986 instituant le congé politique pour les membres du personnel des services publics;

b) Instituant le congé politique pour les membres du personnel des services publics.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Er zal later over hun inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur leur prise en considération.

Nous poursuivrons nos travaux ce soir, à 19 heures 30.

Wij zetten onze werkzaamheden vanavond, te 19 uur 30, voort.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 18 h 20 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten te 18 h 20 m.*)

1098